

Måndagen den 24 Januari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag för sammanträdet den 22 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs ånyo Kongl. Maj:ts nådiga Proposition N:o 1, angående Statsverkets tillstånd och behof.

I anledning af denna nådiga Proposition anförde:

Herr John Ericson: Under de tre sednaste riksdagarne har man vid uppgörandet af statsregleringen systematiskt följt den principen att *beräkna* inkomsterna så högt som möjligt, ja så att Riksdagen med temligen stor visshet kunnat antaga, att beräkningen aldrig skulle motsvaras af verkligheten och vidare att å andra sidan låta de anslag, som få öfverskridas, förslagsanslagen, figurera i budgetsförslaget så lågt som möjligt. Det är på detta sätt det lyckats att få debet och kredit att skenbart gå i hop, men följderna hafva icke dröjt att visa sig, och det är nu första gången vi skörda frukterna af detta förfaringssätt, men vi hafva beklagligen vid ordnandet af finanserna 1871 och 1872 att påräkna ganska vackra efterskördar. Den Kongl. Propositionen meddelar, att bristen för år 1868 är 900,000 R:dr och detta är riktigt hvad angår Statskontorets *kontanta* brist; men *missräkningen* i 1868 års Riks-stat är vida större, ty dertill måste läggas de 3,318,000 R:dr, hvilka beräknats kunna från Statskontoret atlemnas till Riksgälds-kontoret, men hvilka icke kommit detta sednare verk till godo. — Missräkningen är således öfver 4,200,000 R:dr och det är temligen mycket äfven under ett ogynnsamt år. Det skedda kan nu emellertid icke hjälpas, men vi böra taga lärdom af erfarenheten och akta oss att upprepa samma fel å nyo. Det är således nödvändigt att taga den Kongl. Propositionen i närmare betraktande i förberörda afseenden.

Hvad då först inkomstberäkningen beträffar, så anser jag beräkningen af bränvinsskatten vara den, som i följd af de missräkningar, hvarför denna inkomstitel de sednare åren varit föremål, i främsta rummet förtjenar att tagas i skärskådande. Det är till en början anmärkningsvärdt; att då, ännu i Maj månad förlidet år, Herr Finansministern fann skäligt att uppskatta bränvinproduktionen till icke mindre än 14 millioner kannor och ifrigt bestred riktigheten af deras beräkningar, hvilka ansågo denna siffra för hög, Finansministern nu, åtta månader derefter,

funnit för godt att nedsätta denna beräkning till 12,500,000; men jag måste likväl förklara, att jag anser detta afslag vara allt för litet och vill naturligen lemna skäl för min åsigt i detta hänseende. Jag skall icke vid detta tillfälle sysselsätta mig med, huruvida den föreslagna skatteförhöjningen af 10 öre per kanna i och för sig är lämplig och nödig eller icke, utan undersöka huruvida den ekonomiska effekten af denna åtgärd, sådan den i den Kongl. Propositionen är beräknad, kan vara att påräkna. Det är efter min tanke ett fullkomligt misstag att antaga minskningen i bränvinsproduktionen numera bero endast af inträffade dåliga skördar och arbetsbrist. Hufvudorsaken till denna minskning är en helt annan. Det är superiets aftagande och den häraf följande minskningen i *konsuntionen*, som i detta afseende är den första och största, allt för litet uppmärksammade faktorn. En af denna anledning minskad, konsumtion är icke något att beklaga, den är ju tvärtom en lycksig omständighet, som ock med och vid stiftande af nu gällande bränvinslagstiftning afsågs. Med hvarje årgång ynglingar, som träda in i mannaåldern och ersätta de genom döden hortgåendes plats, blir antalet af de män, som hafva till vana att bruka bränvin höst betydligt förminskadt, och i denna förminskade förbrukning ligger enligt min åsigt den väsentligaste orsaken till en minskad produktion, och det går icke längre an, om man *vill* räkna rätt, att förbigå denna omständighet vid beräkningen. Äfven af en ytterligare förhöjning i skatten, såsom den nu föreslagna af 10 öre, om den af Riksdagen antages, är att förutse en minskning i konsumtion, och det helt enkelt på grund af den allmänna regeln, att en varas fördyring alltid medför minskning i dess förbrukning. Härtill kommer ytterligare, att, om den föreslagna skatteförhöjningen godkännes, åstadkommes derigenom en ökad lockelse till smuggling, särdeles från Danmark. Till hvad utsträckning denna olofliga afär bedrifves eller med högre skatt, och deraf följande större lockelse, kan komma att utsträckas är svårt och nära omöjligt att ens sannolikt beräkna, men en hållpunkt finnes i detta hänseende i en uppgift af Friherre Gripenstedt under 1867 års riksdag. Han sade sig genom att ställa sig i beröring med vederbörande Danska auktoriteter, under den tid han var finansminister, hafva kommit till det resultat, att smugglingen från Danmark till Sverige af bränvin vid den tiden årligen uppgick till 2 till 300,000 kannor. Detta var med en skatt af 60 öre per kanna. När nu premien för smuggling skulle, om den föreslagna förhöjningen till 80 öre per kanna antoges, blifva ännu 20 öre högre, blefve denna handtering ännu mera frestande och osannolikt är icke, att under sådana förhållanden en million kannor årligen komme att insmugglas. Jag tror således, att, ur alla synpunkter sedt, Herr Finansministern icke haft skäl till högre beräkning än det medeltal, som framgår ur de tre sednaste årens bränvinsproduktion, nemligen 11,500,000 kannor. Jag vill derföre till Bevillnings-Utskottet rekommendera, att detta belopp måtte läggas till grund för beräkningen. Vidare anhåller jag att få fästa Bevillnings-Utskottets uppmärksamhet på angelägenheten deraf, att Utskottet låter beräkningen af de extra inkomsterna så fort som möjligt, och helst innau statsregleringen diskuteras, komma Riksdagen till handa. Det är bättre att man vet hvartill inkomsterna

sterna kunna beräknas uppgå, innan man bestämmer utgifterna. Mången skall måhända, med utsigten för ögonen att behöfva höja allmänna be- villningen, då icke vara lika färdig att säga *ja* till anslagspropositioner, till hvilka man, utan olägenhet för det allmänna, kunnat säga *nej*.

Hvad beträffar förslagsanslagen, hvilkas för låga beräkning icke öväsentligt bidragit till den kontanta bristen i Statskontoret år 1868, så förekomma i Kongl. Maj:ts Proposition inga betydligare förhöjningar i dessa anslag, med undantag af att på Fjerde Hufvudtiteln förslags- anslaget för beväringens vapenöfningar blifvit höjdt från 5 till 600,000 Riksdaler. Detta är troligen för litet och kommer sannolikt att öfver- skridas med ytterligare 100,000 R:dr, ty det högre portionspriset år 1868 inverkar icke ensamt på öfverskridandet af anslaget år 1868, ty äfven med en förhöjning af 5 öre per portion gör detta likväl icke på 6 à 700,000 portioner mera än något öfver 30,000 R:dr och detta anslag öfverskreds år 1868 med 231,000 R:dr. Ett annat större förslagsanslag är det till fångars vård och underhåll, ett anslag, som under de sednare statsregle- ringarne ständigt öfverskridits betydligt, år 1868 med cirka 500,000 R:dr, år 1869 med cirka 550,000 R:dr. För år 1870 kommer det att äfven ansenligt öfverskridas, som man kan se af ett Kongl. Bref af November 1869, genom hvilket för Fångvårds-styrelsen anordnats att lyfta af för- slagsanslaget för fångars vård för år 1870 ett belopp af 1,585,000 R:dr, således 285,000 R:dr mera än hvad i Riks-staten för år 1870 upp- tagits. Häraf synes framgå, att det alldeles icke är skäl att ställa detta förslagsanslag vid en så låg siffra som 1,300,000 R:dr. En mängd andra förslagsanslag, hvarje för sig af mindre betydenhet, böra äfven höjas, men jag vill icke trötta Kamnaren med att uppräknas dem, utan påräk- nar Stats-Utskottets uppmärksamhet å förhållandet. Ett förhållande, hvarvid jag fästat min uppmärksamhet är, att, beträffande öfverskridandet af förslagsanslaget till fångars vård, den uppgift, som förekommer i pro- tokollet i justitiiekonseljen den 7 Januari och återfinnes i Kongl. Proposi- tionen Bil. N:o 1 pag. 11, icke öfverensstämmer med de uppgifter jag förskaffat mig i Statskontoret i detta hänseende. I Statsråds-protokollet säges nemligen, att anslaget öfverskridits år 1868 med 320,000 R:dr, då deremot från Statskontoret inhentas, att detta anslag år 1868 öfver- skridits med en half million eller, noga räknadt, med 499,919 R:dr. Detta kan vara en misräkning i Justitie-departementet och betyder i den form det i Kongl. Propositionen förekommer föga, men kan deremot vara af vigt, om Herr Finansministern vid beräkningen af statsbristen begagnat dessa Herr Justitieministerns siffror, ty bristen skulle då vara 180,000 R:dr högre eller 1,080,000 R:dr i stället för 900,000 R:dr, och torde Stats-Utskottet derföre behaga uppmärksamma denna beräkning och dessa siffror, ty jag är icke i besittning af medel att nu kontrollera förhål- landet.

Beträffande den Kongl. Propositionens beräkning af Riksgälds-konto- rets ställning vid 1870 års slut, så är att anmärka, att bland Kontorets beräknade inkomster under år 1870 ingår ett af Riksgäldskontoret till Statskontoret under år 1869 lemnadt förskott af 1,500,000 R:dr, men, då det alldeles icke är antagligt, att Statskontoret under år 1870 kan

återbetala Riksgälds-kontoret denna summa, då man vet att, utom den summa hvarmed förslagsanslagen 1869 öfverskridits och hvilken summa torde vara minst lika hög som 1868, man har att emotse en brist i de för 1869 beräknade extra inkomsterna af tull och bränvin till öfver 270,000 R:dr, så böra dessa 1,500,000 R:dr vid beräkningen af inkomsterna uteslutas och hela den obetäckta bristen i Riksgälds-kontoret vid 1870 års slut beräknas redan nu till 4,700,000 R:dr.

Då det sålunda visar sig att ställningen, om än icke farlig, dock är långt ifrån lysande, så bör deruti ligga en uppmaning för Stats-Utskottet att gå till väga med mer än vanlig hushållsaktighet i sina förslager och med den varsamhet att, om möjligt, de ifrågasatta skatteförhöjningarne måtte kunna undvikas. I alla händelser är man berättigad att uttrycka den förhoppningen, ja den pretentionen att icke Regeringen under Riksdagens lopp inkommer med förslag till några nya utgifter för 1870 och 1871 utöfver dem, som i den Kongl. Propositionen förekomma.

Herr Jöns Pehrsson: Vid betraktandet af vår finansiela ställning finner man att det blir värre år ifrån år och skall så fortgå, så vida man icke besluter sig för att engång inskränka utgifterna. Den Kongl. Propositionen har på mig icke gjort något godt intryck. Den förste talaren har emellertid utredt saken bättre än jag förmår. Jag vill derfor blott uttrycka den förhoppning att Riksdagen nu gör en annan princip gällande, än hvad förut varit händelsen. Särskildt må man akta sig att icke beräkna inkomsterna af bränvinet och tullen som förr, af det naturliga skälet att importen af spritdrycker blir större, då bränvinsproduktionen minskas, således en gifven nationalförlust. Bevillnings-Utskottet bör taga detta i noggrannt öfvervägande. Några andra anmärkningar beträffande inkomstberäkningen skulle man väl ock kunna göra, men dem fäster man sig mindre vid. Hvad utgifterna angår, så vill jag blott vidröra några bland hufvudtitlarne: Första Hufvudtiteln var förut en fasa att våga beröra, men jag hoppas att den tiden är förbi; på Andra Hufvudtiteln synes anslaget till fångars vård och underhåll vara allt för högt; då emellertid fångarnes antal tilltagit, oaktadt man måste antaga att bildningen i landet betydligt stigit, så måste något fel i vår brottmålslagstiftning väl vara orsak till ett så sorgligt förhållande; på Tredje Hufvudtiteln hade man förra året god förhoppning att nu få se någon nedsättning, men nu synes någon sådan icke till; Fjerde Hufvudtiteln är naturligtvis, såsom alltid, den mest betungande; men hvad skall man säga derom att vederbörande under närvarande finansiela ställning icke ansett ens några möten kunna inställas; jag hoppas dock, att vederbörligt Utskott skall göra sitt bästa att nedsätta de öfverdrifna anslagsfordringarne på denna hufvudtitel; hvad Femte Hufvudtiteln angår, så lära väl depoterna i Carlskrona och Göteborg göra vida mindre nytta än man föreställer sig. På Fjerde Hufvudtiteln finner man, huru Regeringen äflas att sätta upp större styrka, ehuru det vore mera skäl att man sökte reglera befälets löner, så att man finge bort de 100,000 R:dr, som nu för detta ändamål i tretton till fjorton år betungat budgeten och redan sammanlagdt närma sig till en och en half million. Men föga verkar det väl hvad man säger vid en remiss. Jag öfvergår nu till Nionde Hufvudtiteln, pensionsstaten, med uttryckande

af den önskan, att pensionsväsendet måtte kunna ordnas på ett för statskassan mindre betungande sätt. Det är i sanning nedslående att se en sådan anhållan, som den om pension åt kyrkans högste styresman. Man kan deri icke se annat än ett försök att skaffa hela kleresistaten pensionsrätt, hvilket i sanning vore mycket betänkligt. Jag lägger derföre både de gamla och nya representanterna på hjertat att ställa så till att man icke behöfver upptaga nya lån till utgifternas bestridande utan att man rättar mun efter matsäcken och anhåller jag att detta mitt lilla yttrande måtte åtfölja den Kongl. Propositionen till Stats-Utskottet.

Herr Palander: Uti Kongl. Maj:ts nådiga Proposition och dess Bil. N:o 4 förekomma ett par ställen, hvilka jag icke ansett mig ens nu böra lemna oanmärkt; detta så mycket mindre, som jag genom att så göra skulle erkänna ohållbarheten af den grund, hvarpå en af mig tillämnad motion till en stor del hvilat. På det att man emellertid icke vid detta mitt första uppträdande i Kammaren om mig måtte erhålla den föreställningen, att jag är en fiende till besparingar, synnerligen då dessa afse Femte Hufvudtiteln, så ber jag att genast vid början få förklara, att jag tvärtom anser stora besparingar, utan men för sjöförsvarets effektivitet, å denna Hufvudtitel kunna göras. samt att, ifall nyssomnämnda min motion vinner framgång, åtskilliga hundratusen R:dr derigenom komma att för landet årligen besparas. Men äfvenledes anser jag att besparingar kunna utföras, hvilka i sig skulle innebära den största misshushållning. Så t. ex. ifall en skeppsredare, af oklokt sparsamhetsbegär, till bemanning af sina fartyg förhyrde manskap med ringa sjövana eller om en jordbrukare, af samma bevekelsegrund, i sin tjänst använde vid jordbruksarbeten föga vandt folk. Om ett likartadt fall erhåller man genom Kongl. Maj:ts nådiga Proposition och dess Bil. N:o 4 kännedom. Man finner nemligen deraf att på auslaget för sjöförsvarets personals öfvande inbesparats öfver en half million R:dr R:mt och detta — märk väl — under det att knappast den mest nödortfoga öfning kommit sjöförsvarets personal till del, — eller då t. ex. i medeltal för åren 1867, 1868 och 1869 tjänstetiden i Kronans fartyg per år utgjort:

för flottans regementsofficerare	2 månader	5 dagar ;
för dess underofficerare omkring	2	” 20 ”
” båtsmän	1	” 6 ”
för skärgårdsartilleriets samtliga officerare (utom sjömätningstjänst).	1	” 13 ”
för detta vapens underofficerare äfven utom sjömätningstjänst	1	” 23 ”
för kanoniererna	1	” 19 ”
och slutligen för båtsmännen (utom sjömätningstjänst) endast		10 dagar.

Af den Kongl. Maj:ts nådiga Proposition åtföljande bilagan N:o 4, får man veta, att anledningen till de gjorda besparingarne å öfningsanslaget skulle vara att söka deruti att det icke skulle finnas tillräcklig fartygsmateriel för att nöjaktigt använda det befintliga exercisanslaget. Jag vågar helt och hållet bestrida tillvaron af detta skäl, och påstår att redan med den befintliga ångfartygsmaterielen ett vida större öfningsan-

slag än det nuvarande kunnat på sjöförsvarets nuvarande personal med fördel användas. Att med begagnande jemväl af de befintliga mindre segelfartygen sådant ännu vida lättare låtit sig göra, torde säga sig sjelf, likasom att underhållandet af sistnämnda fartyg och deras dyrbara inventarier neppeligen kan försvaras annat än under den förutsättningen, att dessa fartyg såsom öfningsfartyg äro behöfliga. Följande uppgifter torde i någon mån bevisa hvad jag ofvan påstått:

Af sjöförsvarets fartyg voro i tjenstgöring år 1867:

Fregatten Vanadis	4 mån. 8 dag.,
3 monitorer, hvardera omkring	2 ”
Skärgårdseskadern (med kanonångbåtarne)	2 ” 6 ”

Alla segelfartygen utom korvetterna Norrköping och Chapman voro deremot hemma.

År 1868 var John Ericsson ute 2 mån. 27 dag.

2 monitorer och alla segelfartygen utom korvetterna Norr-

köping och Chapman voro hemma;

skärgårdseskadern (med kanonångbåtarne) var ute 3 ” 1 ”

År 1869 var monitorn John Ericsson ute 3 ” 15 ”

2 monitorer och samtliga segelfartygen med undantag af

korvetterna Josephine och Chapman voro hemma;

skärgårdseskadern var ute 3 ” 8 ”

Om än alltså de uppgifna skälen för de gjorda besparingarne icke tåla vid en närmare granskning, så finnes dock för besparingarnes tillkomst *en* ursäkt, ehuru af den beskaffenhet, att den i sin ordning torde af dubbel anledning behöfva urskuldas. Den verkliga orsaken till de uppkomna besparingarne, men hvilken orsak man förmodligen ansett sig icke kunna eller böra anföra, torde vara den, att dessa besparingar *oupp-sättligen* tillkommit, såsom en följd af den stora oreda — ett arf från fordna tider — hvori Kongl. Förvaltningens af sjoärendena räkenskaper befinna sig, och hvilken oreda vållat att man först under sednare delen af sistlidna år kommit till en någorlunda noggrann kännedom om de å öfningsanslaget gjorda besparingarnes betydliga belopp. Ehuru af hvad jag nu anfört torde framgå, att jag anser öfningsanslagets oförminskade utgående vara alldeles nödvändigt, för så vidt öfriga auslag å Femte Hufvudtiteln skola kunna anses vara till landets fördel använda, så tror jag mig dock böra inlägga en protest mot *det* skäl för öfningsanslagets bibehållande vid dess nuvarande belopp, hvilket uti Kongl. Maj:ts nådiga Proposition finnes anfördt, eller "att medel må vara att tillgå till förhyrande af det privata sjöfolk, som, i följd af härnedan omförmälda öfverflyttning till landtförsvaret af ett visst antal båtsmansnummer, behöfver för sjöfartens bestridande förhyras." Det synes mig nemligen som om ett sådant förfarande, som det att förhyra en del privat sjöfolk för tjenstgöring å Kronans fartyg, skulle för närvarande innebära den största misshushållning. Ty äfven om Kongl. Maj:ts förslag att till arméen öfverflytta 1,897 nummer af båtsmanshället utaf Riksdagen bifalles, så har dock sjöförsvaret ännu derefter kvar inemot fyra gånger så mycket manskap som *för det närvarande* å våra i strid möjligen användbara fartyg är behöfligt. Jag är beredd att, om så erfordras, styrka detta mitt påstående, men vill icke nu längre upptaga Kammarrens tid,

utan inskränker mig till att påkalla dess och Stats-Utskottets uppmärksamhet på hvad jag nu haft äran yttra.

Herr Olof Larsson från Örebro län: Vid genomläsandet af den nu föredragna Kongl. Propositionen har jag funnit, att de så kallade frisocknarne Axberg, Hofsta, Kihl, Glanshammar och Ringkarleby, som öfver 400 år utgjort tjänstbarheter till Dylta svafvelbruk, medelst körning af vissa stafrum ved och vissa dagsverken af hvarje hemman, sedan brukets privilegier enligt öfverenskommelse mellan bruksegaren och Kronan för 1 à 2 år sedan upphört, skulle roteras. Nu begär Kongl. Maj:t, att dessa socknar skola utgöra effektiv rotering. Denna effektiva rotering komme emellertid att drabba hemmanens innehafvare mycket hårdare än de skyldigheter, de förut varit underkastade att utgöra till Dylta svafvelbruk, men aldrig hårdast derigenom, att de i sådant fall måste inköpa jordtorp och sedan bebygga dem — en kostnad, uppgående till minst 1,500 R:dr för hvarje rote. Alltså skulle de få sig ålagd en ytterligare skatt, som de förut aldrig anat.

Som frågan om en omorganisation af vårt försvarsväsende står på dagordningen, får jag lägga Kammarens ledamöter på hjertat, att icke för närvarande bevilja denna effektiva rotering, utan medgifva att förutnämnda socknar måtte *tills vidare* få erlägga rotevakansafgift till Staten, som mycket väl behöfver denna inkomst.

Herr Östman: Jemte det jag förenar mig uti hvad Herr John Ericson anført vill jag för egen del nämna några ord vid remissen af den Kongl. Propositionen och dervid anmärka, att, sedan Hennes Kongl. Höghet Prinsessan Lovisa blifvit förmäld och således numera icke fordrar något underhåll, det synes, som, — enär förhållandet mellan Statens inkomster och utgifter är sådant, att, för att få debet och kredit att gå ihop, Kongl. Maj:t anser en extra beviljning, uppgående till 30 procent af beviljningen för innevarande år efter 2:dra Artikeln, erfordras — en nedsättning i summan för hofhållningen, motsvarande hvad Prinsessan Eugenie uppbär, eller 18,000 R:dr, kunde ega rum.

Vidare borde ock i afseende på anslaget till *Drottningholms* och *Svartsjö* slott enligt min åsigt den förändring ske, att anslaget till siffran fördelades, så att icke hela anslaget eller åtminstone större delen deraf kunde godtyckligt användas till underhåll af Drottningholms slott och slottsbyggnaden vid Svartsjö deremot helt och hållet vanvårdas, hvarigenom denna byggnad småningom närmar sig en ruin samt egendomen till icke ringa del ligger under fåfot.

Dessa och dylika missförhållanden borde Riksdagen afböja, hvilket dock efter mitt förmenande icke kan med framgång ske, så länge ett *gemensamt* anslag utgår till Drottningholms och Svartsjö egendomar.

Hvad den Kongl. Propositionen i sin helhet angår, är den icke egnad att ingifva någon särdeles belåtenhet hos de skattdragande; och ville jag derföre lägga Stats-Utskottet på hjertat nödvändigheten att noga afväga statsbehofven å ena sidan och å andra sidan möjligheten för de skattdragande att fylla dem.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: Då de anmärkningar, som nu framstälts mot vissa utgiftsposter, från denna plats lämpligast besvaras när hufvudtitlarna återkomma från Stats-Utskottet och blifva föremål för slutlig pröfning, finner jag mig icke i detta hänseende uppkallad till något yttrande. Men en talare har upptagit frågan om finansregleringen i allmänhet och *den* frågan diskuteras kanske aldrig lämpligare än vid remissen af denna Proposition; hvarföre äfven jag begagnar tillfället att derom yttra några ord.

Han har sagt, att under föregående riksdagar statsinkomsterna upptagits högt och förslagsanslagen deremot blifvit lågt beräknade och han har särskildt erinrat derom att Regeringen i Maj beräknade bränvinstillverkningen för 1870 till 14,000,000 R:dr under det att denna tillverkning i Propositionen icke anses böra för 1871 upptagas högre än till 12,500,000 — ett belopp, som talaren ändock anser för högt. För att förklara de olika beräkningarne behöfver jag blott erinra om de olika förhållanden, under hvilka de äro gjorda. I Maj hade man till stöd för en lägre beräkning ingen annan erfarenhet än den som vunnits under två särdeles ogynnsamma år — de som följde 1867 och 1868 årens missväxter, och man ansåg sig således icke af sådana, som man hoppades undantagsförhållanden böra föranledas till en beräkning, som var lägre än äldre mera af normalförhållandena berättigade. Sedan dess har emellertid ett nytt faktum mellankommit, nemligen höstbränningen 1869, som oaktadt årets rika skörd ställt sig lägre än flera föregående års. Detta har icke bort förbises och beräkningen har med afseende derpå ställts lägre, men att än ytterligare nedsätta siffran och lämpa den uteslutande efter de tre sista årens medeltal har ej syntts lämpligt, då två af de år, som i detta medeltal ingå, lidit af svåra missväxter. Det blifver alltid vanskligt att i början af ett år beräkna förhållandena under ett följande, helst då dessa väsendtligen bero af en bättre eller sämre skörd, men det är derföre icke mindre nödvändigt att vid beräkningens uppgörande hvarken öfverlemna sig åt alltför sangviniska förhoppningar om gynnsamma förhållanden eller vara alltför misströstande.

Den värde talaren har vidare anmärkt att förslagsanslagen blifvit för litet höjda och erinrat att anslaget till beväringens vapenöfningar för 1868 med vida mer än 100,000 R:dr öfverstigit nuvarande anslag. Det är fullkomligt riktigt att så varit, men upphandlingsauktionerna för dessa möten skedde på vintern 1868 då spanmålsprisen voro, såsom väl är bekant, oerhördt höga och den stora kostnaden berodde naturligtvis till en del deraf. En minskning i kostnad utan uppoffring af det ändamål, som skall vinnas, torde dessutom kunna åvägabringas genom något strängare kassation än hittills. Förslagsanslagen hafva förförligt blifvit höjda med ett sammanräknadt belopp af 352,962 R:dr, om man inräknar förhöjningen i kreditivet till arméens pensionering. Det är på denna förhöjning, som förhöjningen i statsutgifter för 1871 uteslutande beror, då man från de öfriga utgifterna frånräknar anslagen till jernvägsbyggnader, som hafva en alldeles särskild natur. Kongl. Maj:ts Proposition föreslår nemligen utgifter till ett belopp af 45,693,800 R:dr, under det att Riks-staten för 1870 slutar med 44,969,250 R:dr, eller med 724,550 R:dr mindre än förstnämnda summa. Afdrages härifrån 600,000 R:dr, som blifvit begärdt

för jernvägarne utöfver hvad för detta ändamål anslogs 1870, så återstår 124,450 R:dr eller 228,512 R:dr mindre än förhöjningen i förslagsanslagen och en summa af 178,512 R:dr, om man afdrager det belopp af 50,000 R:dr, hvarmed både inkomster och utgifter för Postverket blifvit minskade. För år 1869 beviljades dessutom vid detta års riksdag, utom betydliga anslag till nödens lindrande, ett belopp af 273,000 R:dr och det visar sig således att den nu föreliggande Propositionen icke så obetydligt understiger hvad som beviljades 1869, om man frånskiljer förslagsanslagen, hvilka afse af Statsmakterna erkända, ej till kostnaden bestämda behof. Jemför man Propositionen med statsregleringen för år 1869, så skall man finna att minskningen är vida större och ändå betydligare än den, relativt till statsregleringen för 1868.

Det har vidare blifvit anmärkt att bland Riksgälds-kontorets inkomster för år 1870 upptages ett förskott till Statskontoret af 1,500,000 R:dr, som den ärade talaren förmodar att Statskontoret icke kan återbetala, emedan utgifter och inkomster ej heller för 1869 gå ihop. Den uppgifna siffran afser ofelbart ingenting annat än ett af Riksgälds-kontoret till Statskontoret lemnadt tillfälligt förskott — något som numera, då Statskontoret öfvertagit extra statsregleringen, stundom behöfves och som af Statskontoret efter en kortare tid af inflytande medel betäckes. Uppgiften att inkomsterna af tull och bränvin sammanräknadt understiga beräkningen med cirka 230,000 R:dr är deremot alldeles riktig, men då Postverket under 1869 inbetalt till Statsverket nära 200,000 R:dr, som icke varit beräknade och nettobehållningen af jernvägarne för nämnde år troligen kommer att öfverstiga beräkningen, så komma statsinkomsterna i sin helhet för samma år sannolikt att fullt uppgå till hvad som är påräknadt. Att förslagsanslagen deremot för 1869 uppgått till ej obetydligt mera än som i stat är för dem upptaget, må så gerna nu, som en annan gång erinras, men till hvad belopp dessa anslag äro öfverskridna kan icke nu angifvas.

Den ärade talaren slöt med en varning till Stats-Utskottet att söka ävägabrunga så stora besparingar som möjligt. Det är sannt, att det är viktigt att iakttaga sparsamhet, men det är också viktigt att icke af sparsamhet förbise de ändamål, som statsutgifterna äro afsedda att främja och upphålla.

Herr Adlersparre: Då jag har äran tillhöra det embetsverk, mot hvars räkenskapsföringsätt den värde representanten för Carlskrona uttalat synnerligen skarpa anmärkningar, anser jag mig skyldig att i ämnet yttra några ord.

Min mening är ingalunda att bestrida riktigheten af dessa anmärkningar, ehuru jag vid deras åhörande fann, att den superlativa dålighet, som han ville tillskrifva nämnda räkenskapsföringsätt innebär något väl mycket skarpt och utmanande, likasom att sjelfva sakförhållandet utan skada kunnat framställas lindrigare. Tvärtom vill jag öppet tillstå, att Sjöförvaltningens räkenskaper hittills varit förda på ett sätt, som, lindrigast sagdt, varit mindre tillfredsställande. Mycket arbete har ock under sistförflutna höst måst användas för att komma till de slutsummor, som nu finnas angifna i den Kongl. Propositionen. I enlighet med sanningen

är ock, att besparingarne varit större än man förmodat. Räkenskaperna hafva nemligen varit så uppställda, att man haft ytterst svårt att finna hvarje anslagstitels rätta tillstånd. Detta förhållande lärer för öfrigt icke vara något nytt för de Herrar, som deltagit i statsrevisionerna. Men jag kan äfven meddela, att räkenskapsförarne i Förvaltningen anbefallts att från detta års början föra böckerna på ett mera klart, åskådligt och ändamålsenligt sätt, hvarförutom hela embetsverket är i fråga att omorganiseras; och jag hoppas att denna reform, väl genomförd, skall medföra välgörande frukter.

Men då jag således i icke oväsentlig mån instämmer med representanten från Carlskrona, måste jag likväl, när jag detta gör, derjemte gifva tillkänna, att jag icke lika odeladt kan gå in på de åsikter han i öfrigt framställt.

Först och främst kan jag icke finna något vilseledande eller oriktigt uti den uppgift, som i Kongl. Maj:ts förevarande Proposition förekommer derom, att man åstadkommit besparingar derigenom, att man till sjövapnets öfningar användt äfven segelfartyg. Samma antal befäl och underbefäl har varit kommanderadt på dessa fartyg, som om de hade varit ångfartyg, och öningen har varit god, men expeditionerna hafva kostat så mycket mindre, som ångfartygens kolförbrukning skulle hafva kostat.

Hvad åter beträffar den *andra* anmärkningen, som till en del berör organisationen af sjöförsvaret, eller huruvida det skulle ådagalägga "brist på rediga begrepp i sjöförsvarets fordringar" — såsom den ärade representanten behagade uttrycka sig — att i händelse af behof vilja förhyra *privat* sjöfolk, är densamma af alltför vidlyftig beskaffenhet att här fullständigt afhandlas. Jag vill icke heller dermed nu upptaga Kammarens tid. Den frågan torde dessutom i allt fall blifva närmare utredd, då Herr Carlskrona-representantens förväntade motion kommer att behandlas. I förbigående vill jag endast erinra, att det alldeles icke är något nytt att vid större rustningar förhyra särskildt sjöfolk för sjötjenstens bestridande. Detta har fastheldre varit af nödvändigheten påkalladt, ty när dylika större rustningar ega rum, ökas arbetena på kronovarfven och båtsmännens antal blir otillräckligt, hvarjemte man nu mer än någonsin måste, till landsortens lindring, spara på båtsmanskommenderingarne.

För öfrigt vill jag i korthet tillägga, att i fråga om lämpligaste sättet i allmänhet att bestrida flottans bemanning, olika åsikter göra sig gällande. Hvad som må vara det rätta, kan icke vara skäl för mig att nu söka utreda. Jag vill blott antyda, att likasom många äro ifriga och tränga att behålla en bemanning, till större delen bestående af båtsmän, finnas åter andra, som ause, att det vore en vinst för sjöförsvaret, om från handelsflottan finge hyras sjömän, hvilka redan förvärfvat vana vid den egentliga sjötjensten eller hvad man plägar kalla sjömanskap och hvilkas öfning sedermera hufvudsakligen afsåge vapenföringen. Denna åsigt hyllas af många och jag kan för min del icke medgifva eller inse, att de derigenom ådagalägga oreda i begreppen om sjövapnets fordringar. Må vara, att åsikten kan befinnas oriktig, men *okunnighet* bevisar den ej.

Jag skall, som sagdt är, icke längre taga i anspråk Kammarens tid för dessa finesser i sjökrigsväsendet. Det var egentligen för allt hvad an-

går förhållandet med Förvaltningens af sjöärendena räkenskaper, som jag begärde ordet.

Herr Palander: Jag ämnar icke heller upptaga Kammarens tid, men i Herr Adlersparres nu afgifna yttrande förekomma likväl några punkter, hvilka jag icke med tystnad kan förbigå.

Jag ber dock att först få taga fasta på hans medgifvande, att hvad jag anfört beträffande Sjöförvaltningens räkenskaper i sina väsentligaste delar är öfverensstämmande med sanningen.

Huruvida i mitt anförande legat något utmanade, är icke jag i tillfälle att bedöma. Att sådant icke varit min mening, kan jag dock försäkra; men äfven om så har varit fallet, så torde någon ursäkt därför finnas uti den omständigheten, att jag nu för första gången yttrat mig uti denna ärade församling. Att jag emellertid med afseende å bisaken, eller den villervalla som hittills varit rådande uti Förvaltningens af sjöärendena räkenskaper, icke uttryckt mig för starkt, vågar jag påstå. Jag tillåter mig att, såsom stöd härför och såsom en ytterligare illustration af ställningen, få hemställa, huruvida icke äfven de siffror äro något besynnerliga, hvilka återfinnas i det Statsråds-protokoll jag nyss citerat, och der öfningsanslaget uppgifves hafva vid 1869 års slut lemnat en behållning af omkring 580,000 R:dr R:mt. Det lärer nemligen af sednare forskningar vilja synas som om denna siffra bör nedsättas till omkring 504,000 R:dr R:mt. Möjligen är jag illa underrättad, och i så fall blir jag tvifvelsutän motsagd. Men derjemte begagnar jag med nöje detta tillfälle att förklara, att jag likaledes egnar fullt erkännande åt den nuvarande chefen för ifrågakvarande embetsverk, emedan det är honom vi hafva att tacka för, att någon ljusning börjat visa sig med afseende å detta verks räkenskaper.

Den siste ärade talaren behagade flera upprepade gånger, då jag nämndes, med en egen betoning af ordet, kalla mig: "Carlskrona-representanten". Det är för mig en heder att representera Carlskrona, men en större heder anser jag det vara att vara en bland representanterna för mitt land, och jag tror icke, att vare sig i den motion jag kommer att afgifva eller uti mitt uppträdande för öfrigt någonsin skall kunna spåras något enskildt Carlskrona-intresse.

Hvad åter beträffar fartygsmaterielens förmenta otillräcklighet, har den värde talaren, helt säkert ofrivilligt, blandat bort korten. Det är i detta af mig bestridda förhållande Kongl. Maj:t söker stöd för sin uppfattning af omöjligheten att för närvarande använda öfningsanslaget på ett fullt ändamålsenligt sätt, och de besparingar i kolförbrukningen, hvarom talaren ordat, böra följaktligen, äfven enligt Kongl. Maj:ts åsigt, icke ega rum der det kan undvikas, d. v. s., om till sjövapnets öfningar finnes tillräckligt antal lämpliga ångfartyg. Detta är frågan, och det var äfven detta jag sökte ådagalägga. Och jag vågar fortfarande påstå att man utan att begagna segelfartyg till sjövapnets gagn kan med fördel använda det nuvarande exercisanslaget ensamt med de krigsångfartyg, som redan finnas. Uti detta påstående anser jag icke ligga någon förmåtenhet å min sida, då jag hänvisar till den tidslängd, hvarunder dessa ångfartyg under de sednaste trenne åren varit använda.

I afseende återigen å min uppfattning af ohållbarheten af *det* skäl, som i Kongl. Maj:ts Proposition finnes anfördt för det nuvarande exercisanslagets bibehållande oakfortadt, och för hvilken jag redogjorde. då jag sist hade ordet, ber jag, att, då sådant på sätt och vis fordrats, få lemna bevis.

Våra nu varande fartyg, som i händelse af krig kunna användas till strid, äro så vidt jag vet på sin höjd: Vanadis, Gefle, Balder, fyra monitorer, tio kanonbåtar, Skjöld och Garmer. Dessa fartyg fordra tillsammans en bemanning från ifrågavarande del af gemenskapsklassen af 1123 man. Båtsmanshället utgör för närvarande 5,676 man. De båtsmän, som återstå, i fall man undantager dem, som blifvit föreslagne att öfverflyttas till landtförsvaret, eller 1,897 nummer, utgöra således 3,779 man. Ytterligare hafva vi 300 matrosor och 200 kanonieror. Den behållning af fast manskap, som fortfarande skulle blifva för sjövapnet disponibel, uppgår alltså till 4,379 man. Men de krigsfartyg, vi för närvarande ega, kräfva, på sätt jag nyss nämnde, ur denna gemenskapsklass en bemanning af endast 1,123 man. Då man nu med det befintliga öfningsanslaget oakfortadt icke kan gifva detta lilla antal annat än högst nödortfödig krigsbildning, hemställer jag, om det icke i sjelfva verket är och måste vara en misshushållning med Statens medel, att från detta redan otillräckliga anslag afse något för att användas till förhyrande af privat sjöfolk. Visserligen är det mig bekant, att man vid större rustningar förhyrt särskildt sjöfolk, såsom t. ex. sednast år 1854, då åtminstone tre lineskepp förutom fregatter, skärgårdsfartyg m. m. voro utrustade, af hvilka hvart och ett lineskepp behöfde öfver 700 man till sin bemanning; men förhållandena äro numera helt annorlunda. De fartyg, som *nu* kosta lika mycket som lineskepp eller monitorerna, fordra en besättning af, sammanräknadt för hvarje, 80 man.

Hvad vidare beträffar det antagandet, som möjligen skulle hos en eller annan kunna vilja göra sig gällande, att jag skulle här uppträda såsom försvarare af båtsmanshället, så afsäger jag mig totalt den äran. Tvärtom kommer jag i min oftaberörda motion att påyrka dess upphäfvande. Men äfven, när jag det gör, kan jag för min del icke finna det vara rätt af Staten att, såsom af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition vill synas hafva varit meningen, förhyra privata sjömän, och sedan den expedition för hvilken de förhyrts är slut, sannolikt för alltid släppa dem ur Statens tjänst.

Någon okunnighet har jag slutligen icke velat förevita någon som haft, har, eller möjligen kan komma att få skötandet af sjöförsvarets angelägenheter sig anförtrodt. Att jag med de anmärkningar jag gjort rörande Förvaltningens af sjöärendena räkenskaper uteslutande afsett sak har jag af förekommande anledning velat ytterligare tillägga.

Herr Granlund: På Attonde Hufvudtiteln förekommer under den hufvudafdelning, som angår elementarläroverken, en punkt, uti hvilken föreslås, att den lön, som för närvarande är i stat anslagen för läraren vid den enklassiga skolan i Skenninge, skall från och med nästkommande år upphöra att utgå. Jag känner icke de motiver, som föranledt detta Kongl. Maj:ts förslag om indragning af nämnda anslag, men hvad jag vet är, att skolan begagnas, och då härtill kommer, att det belopp, som ge-

nom indragningen skulle Statsverket besparas icke är större än 1,000 R:dr, får jag på det högsta reservera mig mot en dylik åtgärd. Visserligen är det sannt, att skolan för närvarande är mindre besökt, emedan den råkar att hafva en mindre lämplig lärare. Men icke utgör, så vidt jag kan finna, denna mera tillfälliga omständighet något giltigt skäl att indraga hela skolan. Felet, som ligger hos *läraren*, bör väl hans förmän förmå på annat sätt att rätta.

Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja den Kongl. propositionen vid remissen till Stats-Utskottet.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag hade icke ämnat att vid detta tillfälle yttra mig om de s. k. frisocknarne samt deras förhållande till Dylta svafvelbruk och till Kronan, men sedan en representant från denna trakt nu derå fästat Kammarens uppmärksamhet, ber jag att få tillägga något till hvad han anfört.

Kongl. Maj:ts Proposition innehåller, att dessa hemman medgifvits befrielse från ordinarie rotering mot vissa tjänstbarheter till Dylta svafvelbruk. Denna uppgift är icke enlig med rätta förhållandet, ty dessa tjänstbarheter voro ålagda hemman långt förr än ordinarie rotering inrättades. Följaktligen missleder Kongl. Maj:t allmänna omdömet med afseende å rättigheter och skyldigheter för dessa hemman.

Nu har Kongl. Maj:t emellertid roterat hemmanen till erläggande af vakansafgifter. Som man vet, medgifver Regeringsformens 7 § Kongl. Maj:t icke rätt dertill utan Riksdagens samtycke; jag hade derföre väntat, med anledning af hvad under förra riksdagen förekom, att Kongl. Maj:t skulle framlägga en Proposition och begära fastställelse af den åtgärd Kongl. Maj:t utan Riksdagens hörande sålunda vidtagit. Men i stället anser Kongl. Maj:t denna åtgärd laglig och begär nu, att ifrågavarande rotering må effektivt utgöras.

För min del får jag protestera mot så väl det ena som det andra. Ifrågavarande hemman äro — jag upprepar det — *icke skyldiga att underkasta sig rotering hvarken till vakansafgifter eller effektivt* och jag skulle anse det vara mer än oförsigtigt, om Riksdagen skulle nu tillåta genom någon bakdörr en olaglighet insmyga sig, och dessa hemman att roteras, då Riksdagen icke beslutat någon rotering på hemmanen i fråga.

Grefve Sparre: Vid bedömande af Kongl. Maj:ts förevarande nådiga Proposition och särskildt den afdelning deri, som har till föremål att framlägga Statsverkets inkomster och utgifter för kommande år, torde man företrädesvis böra låta komma under öfvervägande, i hvad mån dessa sistnämnda — jag menar utgifterna — äro af behofvet påkallade. Mig är det visserligen icke obekant, hurusom den hushållning måste anses dålig, hvilken, i sin ifver att spara, tillbakavisar jemväl sådana utgifter, som äro rent af nödvändiga, men å andra sidan blifver icke heller den hushållning god, som från dessa oundgängliga utgifter icke förstär att skilja hvad som verkligen låter sig utan afsaknad utmönstra. Här såsom annorstädes blir det emellan dessa begge ytterligheter man finner sanningen och det rätta.

Detta gäller nu i allmänhet, men jag öfverflyttar tillämpningen särskildt till den del af den Kongl. Propositionen, som redogör för våra jernvägar. Detta är ett ämne synnerligen förtjent af Representationens intresse. Sjelf en varm vän af dessa jernvägar ser jag i dem ett viktigt vilkor för landets framåtskridande i industrielt hänseende, på samma gång jag tillåter mig förutsäga, att dessa jernvägar, förståndigt administrerade, skola i en framtid bereda oss en inkomsttitel af största betydhet. Så mycket viktigare anser jag följaktligen vara att de medel, som för jernvägarne anvisas, varda rätt använda, och det är nu härom och med anledning af hvad den Kongl. Propositionen i denna del innehåller, som jag särskildt vill taga Kammarens uppmärksamhet något i anspråk.

Redan för två år sedan gjorde jag allvarliga invändningar emot Kongl. Maj:ts då framlagda Proposition i hvad den angick anslaget till Jernvägs- trafikstyrelsen. Jag vågade vid det tillfället påstå, att reduktion kunde ega rum till en million Riksdaler. Min mening delades af många, och inom Riksdagen gjorde sig jemväl den åsigt gällande att betydliga nedsättningar kunde ske. Detta ledde dock icke då till önskligt resultat. Men då jag nu i hast räknar öfver Trafikstyrelsens anslag, vidblifver jag möjligheten af den nedsättning deruti, som jag sålunda redan för tvänne år sedan påyrkat.

Jag vill härvid dock ingalunda uppträda emot chefen för Civil-departementet, för hvilken jag hyser den största högaktning och som är min personliga vän. Jag erkänner tvärtom den stora välvilja och beredvillighet, hvarmed han tillmötesgått Representationens önskingar, då han redan åstadkommit en nedsättning af 500,000 R:dr i de för Jernvägs- trafikstyrelsen afsedda anslag. Jag tillräknar honom detta såsom synnerlig förtjenst. Det är dessutom icke möjligt för civilministern, öfverhopad så som han är med göromål af den mest mångfaldiga och olikartade beskaffenhet, att fullständigt genomtränga detta ämne med alla dess detaljer.

Af Trafikstyrelsens berättelse för år 1868 har jag funnit att brut inkomsterna af trafiken uppgått till 6,161,000 R:dr. men att, ehuru nämnda inkomst visar en så högst betydlig summa, deraf likväl kunnat till Riksgäldskontoret öfverlemnas endast 800,000 R:dr. Att ett företag, hvarå användts mera än hundra millioner Riksdaler, visar sig vara så litet gifvande är ett bedröfligt omen. Man beräknade i fråga om *bibanorna* att tre år efter anläggningens fullbordande erhålla så stor afkastning af dessamma som motsvarade minst 5 procent å två tredjedelar af det derpå använda kapital; flera af *bibanorna*, fem bland sju tror jag, hafva också till fullo erlagt denna inbetalning, de öfriga två blott till en del; men denna beräkning har i fråga om *stambanorna* illa realiserats, då den behållna afkomst, som dessa jernvägar tio år efter deras anläggande i verkligheten lemnat, motsvarat ett procentförhållande af 0,913 af hela anläggningskostnaden. Jag anser därför en väsentlig reform i denna viktiga fråga vara af högsta vikt, ty vi behöfva ovilkorligen en vida större afkomst; och jag tillägger: vi kunna jemväl få den.

Jag föreslog för tvänne år sedan, att, derest man icke vågade utarrendera jernvägarne med deras tillbehör, man då borde, i stället för trafikstyrelse, tillsätta en trafikchef, som egde uppbära en viss ringa procent af inkomsten, samt vid hans sida ställa en ban- och en maskin-

ingeniör för anläggningens tillsyn och rörelsematerielens rätta vård. Mitt förslag förkastades. Man påstod, att statsbanor icke kunna skötas på samma sätt som enskilda banor. Detta påstående är dock falskt, ty alla jernvägar äro industriella företag, som måste skötas affärsmässigt och väl, så att de bereda den största möjliga afkomst, samt trafiken å desamma så ordnas, att den ländar till allmänhetens bättnad. Då jag sålunda talar om rätta sättet att sköta jernvägar, kan möjligen min position synas dålig, enär den ena af de bägge enskilda banor, för hvilka jag, såsom Kammarren torde hafva sig bekant, företrädesvis intresserat mig, år 1809 icke förmått till Riksgäldskontoret inbetala sin förfallna skuld. Men sådant har berott af särskilda ogynnsamma omständigheter; och hvad den andra af dessa bägge banor beträffar, nemligen Boråsbanan, har den visat ett mera gynnsamt resultat.

I Trafikstyrelsens berättelse finnas anförda åtskilliga skäl såsom förklaring öfver den ringa inkomsten, och särskildt framhålles deribland ogynnsam årsväxt. Detta skäl kan väl vara riktigt hvad beträffar trafiken under ena hälften af året, men så mycket mera oriktigt hvad den andra delen af året vidkommer, då trafikinkomsten, till följd af 1867 års rika skörd, varit enorm.

Men hvad kan vara verkliga orsaken till det nedslående resultatet? Jag vågar påstå, att orsaken ligger i alltför stor apparat med trafikstyrelse m. m. Vi hafva här i landet en viss benägenhet för stora apparater. Då vi redan, innan våra jernvägar började anläggas, hade en styrelse för allmänna väg- och vattenbyggnader, hvilken styrelse med alla derunder lydande ingenjörer var ett fullständigt embetsverk, skulle man föreställt sig att detta embetsverk kunnat vara tillräckligt för jernvägsbyggnadsarbetenas utförande. Men det ansågs ej tillfyllest, utan en särskild chef tillsattes; och, ej nog härmed, en särskild styrelse organiserades derjemte. Man hade således en styrelse för allmänna väg- och vattenbyggnader samt en annan för jernvägsbyggnader; men, då denna organisation var färdig, tillsattes ytterligare en trafikstyrelse. Väl vet jag att trafiken är stor och att styrelsens arbete är vidlyftigt, men jag vill anmärka det olämpliga att inrätta denna styrelse i kollegial form, hvilken form medför ett inveckladt arbetsätt samt föranleder depenser men icke besparingar. Enligt min tanke borde i detta fall enklare styrelseformer inrättas. Jag talade om stor apparat, och till bevis på vår fallenhet därför, må det tillåtas mig framhålla att antalet af organiserade styrelser är större än Statsrådets; jag vill i sådant afseende uppräknat: Styrelsen för statens jernvägsbyggnader, Styrelsen för statens jernvägstrafik, Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, Tullstyrelsen, Poststyrelsen, Telegrafstyrelsen, Skogsstyrelsen, Fångvårdsstyrelsen, Öfverintendents-embetet, Holländeristyrelsen och Öfverstuteristyrelsen. Jag fruktar, att äfven dessa sednare i sinom tid skola blifva fullständiga kollegier, och jag är viss om att de skola lemna dåligt resultat.

Vi hafva under de sista 30 åren här i landet upplefvat betydliga förändringar i statsskick och styrelseform. Början skedde år 1841 då statssekreterarne, ifrån att förut hafva varit Konungens expeditions-chefer, blefvo ansvarige ministrar. Vi hafva utan buller och bång fortgått å den anträdde banan och komma antagligen att fortfarande göra det. Jag tror

att, om den tanke, som ligger till grund för 1841 års reform, ännu vidare utbildades och genomfördes, vi utan afsaknad skulle kunna reducera alla dessa styrelser och ställa dem såsom subordinerade verk under vederbörande Departements-chef. Jag är öfvertygad att dessa förändringar, likasom de, hvilka vidtogos år 1841, skulle kunna gå för sig nu liksom då utan buller och bång; och jag tror till och med att förslag derom icke behöfver uppgöras eller beredas af föregående komitéer.

Jag har vidrört en stor fråga — den om embetsverkens omorganisation, — och jag har gjort det, icke allenast derföre att jag anser en förändring derutinnan nödvändig, utan jemväl derföre att, enligt mitt förmenande, början till denna förändring helst bör göras der, hvarest en inkomst derigenom kan beredas. Att våra jernvägar, som kostat oss mer än hundra millioner, böra gifva oss större inkomster än de hittills gjort, derom torde vi alla vara ense. Men de skola göra det först då när Trafikstyrelsens vidlyftiga apparat hunnit skäligen reduceras och en mängd af de derunder lydande, icke så alldeles nödvändiga tjenstebefattningar indragits.

Jag har länge tröttat Kammaren, men detta torde ursäktas af mitt varna nit för ämnet, och jag vore icke svensk, om jag ej gjorde allt hvad på mig ankommer för att i denna viktiga sak åstadkomma en ändring till ett bättre. Jag har velat fästa uppmärksamhet på jernvägarnes ändamål att bereda allmän välmåga, och kan icke förlikas med anordningar som låta detta ändamål förfelas. Jag tror det vara Representationens ovillkorliga skyldighet att komma Civilministern till hjälp, så att han må kunna inom det område jag vidrört rensa bort en hel hop saker. Det är Representationens fulla rätt att kräfva detta af honom. Mer än väl känner jag hvilka svårigheter han härvid har att bekämpa, ty jag har sjelf, såsom deltagande i en jernvägsstyrelse, träffat svåra stötestenar. Men jag har med mitt uppträdande velat mana honom till den kraft och oböjlighet som är nödig; och jag vet att det behöfves trefaldig koppar om bröstet för att undanröjda allt detta otyg.

Under fullt erkännande åt den minister, som redan minskat trafikstyrelsens stat med 500,000 riksdaler, uppmanar jag nu Stats-Utskottet att påyrka ytterligare ändringar, så att den af mig i början af mitt yttrande omnämnda hela millionen måtte kunna besparas samt resultatet af våra jernvägar sålunda blifva något annat och bättre än 0,913 procent.

Herr Statsrådet Adlercreutz: Den siste värde talaren, min intime vän, såsom han hade godheten uttrycka sig, har dock icke visat mig den vänskapen att på förhand underrätta mig om den framställning han här ämnade göra, hvarföre jag ej heller nu är i tillfälle att inlåta mig på detaljeradt besvarande af hans anmärkningar. Alldeles oväntadt borde dock icke hans framträdande varit, enär denna riksdag icke är den första, då han plötsligen kommit fram med bländande förespeglningar, hvilka dock tyvärr vid närmare skärskådande icke hållit profvet. Lika ifrigt, som någon annan, önskar jag, att all möjlig vinst måtte tillkomma Staten af dess jernvägsanläggningar; och jag är förvissad att det förevarande ämnet skall komma att af Stats-Utskottet noga nagelfaras, men Utskottet dervid komma till ett annat resultat än det af Herr Grefve Sparre för frå-

gans lösning framhållna. Ett misstag i hans framställning önskar jag emellertid att vid detta tillfälle påpeka. Han nämnde nemligen, att det förflutna årets goda skörd borde hafva sträckt sitt inflytande äfven på jernvägstrafiken. Icke dess mindre är det 1868 års resultat af trafiken, som legat till grund för hans framställning, hvadan alltså denna, derest talarens slutledning varit riktig, skulle kunna röna inverkan af en ett år der- efter inträffad god och riklig skörd. Jag föreställer mig deremot, att det nästkommande årets embetsberättelse från Trafikstyrelsen skall kunna ådagalägga det goda inflytande en riklig skörd genom sin inverkan på den allmänna rörelsen inom landet äfven visat på jernvägstrafiken, och att den ädle Grefven då möjligen kan få se uti denna redogörelse en behållen inkomst af kanhända 2,500,000 R:dr i stället för den olyckliga siffra han uppgifvit och hvilken jag för tillfället icke är i stånd att kontrollera.

Vidare ber jag få erinra att jämförelsen mellan privata jernbanor och Statens stambanor icke kan vara fullt berättigad, då man på Statens banor ställer helt andra anspråk än på de enskilda och de förra, utan att hänsyn alltid får tagas till den direkta inkomsten, måste underordnas de större allmänna intressena. Privatbanor finnas ock, som icke gifva så särdeles lysande resultat och med hvilka Statens väl torde kunna uthärda en jämförelse.

Herr Törnfeldt: Det är en punkt uti den Kongl. Propositionen, på hvilken jag önskar fästa Kammarens uppmärksamhet, den nemligen uti hvilken Kongl. Maj:t föreslår Riksdagen att medgifva det Erkebiskop Reuterdahl må, då afsked från erkebiskops-embetet kan varda honom beviljad, uppföras på Rikets allmänna Indragningsstat till åtnjutande under sin öfriga lifstid af en årlig pension stor 7000 R:dr. Denna framställning anser jag icke vara af behovet påkallad. Den inre kallelsen till ett andligt embete bör fortfara, äfven om en tilltagande ålder gör kroppen bräcklig och svag, och om Herr Erkebiskopen ej kan sköta sitt embete, så är domprosten skyldig att träda i hans ställe; icke heller kan jag föreställa mig att dogmatiska skrupler gjort Herr Erkebiskopen ledsn vid embetet, utan snarare vill jag antaga att Herr Erkebiskopen blifvit berörd af den antibiskopliga vind som nu blåser öfver vårt fädernesland så väl som öfver den öfriga christna verden. Om detta Kongl. Maj:ts förslag vinner Riksdagens bifall, så skulle det icke förvåna mig om alla våra biskopar begärde afsked mot erhållande af pension, hvilket borde kännas ganska lugnt i en så ond och otacksam tid som den närvarande; ja, man skulle kanske löpa fara att icke ens få erkebiskopsplatsen återbesatt och biskopsbefattningarne, dessa platser hvilka nu inom vissa kretsar anses endast såsom väl aflönade sinekurer, skulle måhända förblifva obesatta, ty hvilken utmärkt man, och några andra kunde ju aldrig komma i fråga, skulle väl vilja utsätta sig för den uppoffringen att tillträda ett embete, der ett lysande namn vore utsatt för faran att aldeles glömmas, ja, kanske blifva föremål för ovilja. Detta är nu ena sidan, hvarifrån denna fråga kan betraktas, men äfven å andra sidan möter den omständigheten, att statskassan saknar medel till utbetalande af en så stor pension, hvilken, såsom jag nyss sökt visa, dessutom är aldeles obehöflig. På dessa skäl får jag afstyrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i denna del.

Herr Hierta: Då Kammaren behagat hedra mig med inväljande till ledamot i Stats-Utskottet, så har jag kanske icke bort begära ordet för att yttra mig i denna fråga, dels derföre att jag får tillfälle att i Utskottet deröfver uttala min åsigt, dels ock derföre att mina tankar i det förevarande ärendet redan från föregående riksdagar torde få anses vara bekanta; och jag skulle äfven icke hafva begärt ordet, ifall icke en föregående talare, som på ett mycket intressant sätt nyligen sysselsatt Kammarerna, uti sin lysande framställning uttalat ett och annat, som påkallar åtskilliga erinringar och rättelser. Jag tror det öfverensstämma med den allmänna meningen att den Kongl. Propositionen har hos Representanterne väckt en uppmärksamhet af mindre angenäm art, derföre att man icke deruti kan skönja några bemödanden för budgetens nedläggande, och jag tror mig icke säga för mycket om jag påstår att det väckt ej så liten förvåning hos allmänheten att det icke lyckats Regeringen att påfinna någon utväg till sådana besparingar, hvarigenom ytterligare förhöjningar i beskattningen kan undvikas. Detta har åstadkommit en sådan inverkan på det allmänna tänkesättet, att det utgör en pligt för Representationen, att söka efter medel att förhjelpa Regeringen ur det dilemma, hvaruti hon kommit; och sker icke sådant, och kan icke något annat medel påfinnas än att öka bevillningen, så kommer äfven Representationen att drabbas af en ovilja, för hvilken hon bör undvika att göra sig till föremål. Då jag anser att den diskussion, som nu pågår, kan anses suppleras eller åtminstone i någon mån motsvara svarsadressen på regentens trontal i andra länder, så har jag trott mig, för min del, böra påpeka och fästa uppmärksamheten å några omständigheter, der den Kongl. Propositionen synes mig innefatta fordringar, uti hvilka besparingar möjligen skulle kunna ega rum, ehuru jag är öfvertygad om att dessa mina anmärkingar icke af alla mottages med gillande.

Hvad som här i första rummet erbjuder sig till granskning och skärskådan är onekligen Fjerde Hufvudtiteln, då den upptager de största anslagssummorna. Ehuru jag icke tilltror mig den sakkunskap i bedömande af militärbudgeten, som den hedervärde representanten från Sunnerbo vestra valkrets ådagalagt, tror jag dock att, när statsbrist står för dörren och nödtvång af besparingar inträdt, sådana böra göras der de kunna medföra den bästa verkan. Om, såsom en talare sagt, man i allmänhet är ense derom att vi befinna oss i den lyckliga belägenhet, att något krig i den närmaste framtiden icke är för vårt land att befara, och om Regeringen skulle vara af samma tanke, så vore väl icke olämpligt att vidtaga några indragningar å militärbudgeten, som är en af dem, hvilka tynga mest i vågskålen, och hvilka indragningar och besparingar kunde blifva mera temporära, och icke så ingripande, som om besparingar skulle vidtagas t. ex. i fråga om anslag till skolorna och undervisningsverken, derutaf menliga verkningar skulle kunna låta känna sig i nationens innersta rot. Jag hemställer alltså, huruvida det kan vara för mycket vågadt att påstå, det åtskilliga utgifter under Fjerde Hufvudtiteln kunde besparas, t. ex. anslagen till vapenöfningarne, genom inställande af kostsamma möten, under en tid, då vi icke äro hotade af krig, och då flera nationer synes vara betänkta på afväpning och företrädesvis sysselsatta
med

med reglering af sina inre angelägenheter. Jag tillåter mig vidare att påpeka, huruvida det icke vore möjligt att kunna åstadkomma några besparingar genom att indraga eller immobilisera större eller mindre del af sjelfva arméén, då detta manskap alltid skulle kunna fullständigt uppsättas i händelse af krig, och man alltid måste antaga att regeringen bäst vet när något sådant förestår. Ytterligare tillåter jag mig vördsamt hemställa, huruvida icke några indragningar skulle befinnas möjliga att åstadkomma å anslagen under Tredje Hufvudtiteln, som synes ännu vara större än vårt land tyckes tarvfa.

Äfven en annan del af statsbudgeten synes mig lämpligen kunna böra utgöra föremål för besparingar, och denna del omfattar anslagen till allmänna arbeten, hvilka landet visserligen må kosta på sig då det står i flor, men med hvilkas utförande man, enligt min tanke, bör mycket sparsamt hushålla under tidskiften, då landet lider betryck under följderna af missväxter och svåra år. Å här för beräknade anslag synas mig betydliga besparingar kunna göras. Alla äro vi ense om nyttan utaf dessa arbeten, men det synes mig, att samma grund bör gälla för Statens som för de arbeten en enskild person besluter att företaga och utföra. Denne sednare har alltid intresse af att genom utförda arbeten förbättra sin egendom och derigenom bereda sig större inkomster, men nog handlar han försigtigt och klokt, om han drager in på dylika arbeten under svåra och dåliga år, då inkomsterna äro mindre, för att åter utvidga sin verksamhet under bättre konjukturer, då han åter fått något öfverskott af inkomster öfver de oundgängliga utgifterna. Land och rike förgås icke, därför att dylika arbeten under 2 å 3 års tid under svåra ekonomiska förhållanden inställas, för att åter upptagas, när omständigheterna så medgifva, och nationen lever ändock, utan att större summor än den egentligen har råd att bekosta för hvarje år användas på allmänna större arbeten. Då statsbrist är för handen, bör man, såsom jag förut haft äran nämna, spara på sådana utgifter, som lämpligen kunna uppskjutas, till dess de goda tiderna komma; men oaktadt jag mer än väl vet, hvilket jag ock i början af mitt föredrag antydde, att dessa mina åsigter icke skola delas af alla dem, som från skiljda orter hitkommit för att taga i anspråk alla dylika anslag, så har jag ändock icke kunnat underlåta att påpeka den betydliga besparing, som på detta sätt kan uti statsutgifterna erhållas.

För egen räkning har jag icke något vidare att erinra vid den Kongl. Propositionen, åtminstone före dess handläggning i Utskottet, men med anledning af Herr Grefve Sparres talangfulla föredrag i fråga om åstadkommande af besparingar vid jernvägstrafiken, anhåller jag att i korthet få tillägga några ord. I likhet med Herr Grefven tror jag, att man har all anledning att hålla Regeringen räkning för den besparing af 500,000 R.dr, som enligt hvad Herr Grefve Sparre uppgifvit redan blifvit inom denna detalj åstadkommen. Jag har icke varit i tillfälle att kontrollera denna uppgift, men jag antager densamma vara fullt tillförlitlig. I sammanhang härmed, och under form af att gifva Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet ett stöd för fortsatta sträfvan den för vidtagande af besparingar, samt under anropan af Stats-Utskottets medverkan härtill, har på samma gång Herr Grefven, såsom mig synes, gått något strängt åt Herr

Statsrådet, för det ej ännu större besparingar blifvit gjorda, och detta förefaller mig något besynnerligt, helst Herr Grefve Sparre endast fäst sig vid indragningar i kostnaden för sjelfva Jernvägstrafikstyrelsen. Nödvändigheten af att göra våra jernvägar mera inkomstbringande inser jag fullkomligt, och ingen kan lifligare än jag dela Herr Grefvens åsigt derutinnan, men då Herr Grefven stanat vid en reduktion af styrelsepersonalen och en förminskning i omkostnaderna för densamma, så tror jag att den besparing, som härigenom vinnes, icke kan komma att utöfva något särdeles stort inflytande på behållningen i sin helhet, då kostnaden för hela denna styrelse på långt när icke uppgår till det belopp, som Herr Grefven anser ännu ytterligare kunna besparas, nemligen 500,000 R:dr. Utaf Trafikstyrelsens embetsberättelse för år 1868 inhemtar man nemligen, att hela denna utgiftspost för samma år utgjorde endast 167,296 R:dr 9 öre, således knappt en tredjedel af förstnämnda summa. Jag hyser det största förtroende för Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet och tror till följd deraf att, om någon reduktion af styrelsepersonalen är möjlig, en dylik reduktion äfven verkställes, och att administrationskostnaderna nedsättas till minsta möjliga belopp; men detta torde väl ändock icke vara nog att åstadkomma den besparing Herr Grefve Sparre åsyftat. När Herr Grefven sagt, att den behållna inkomsten af vår jernvägstrafik utgör endast 0,913 procent på anläggningskostnaden, under det bruttoinkomsten under år 1868 uppgått till ett belopp af 6,161,079 R:dr 21 öre, så visar sig deraf att anledningen till våra jernvägars ringa afkastning måste sökas på annat håll, och denna anledning till våra höga anläggningskostnad. Jag vill nu icke tala om de uppgifter i fråga om kostnaderna för jernvägsbyggnaderna, som lemnades vid 1853 års riksdag, då fråga härom först väcktes hos Ständerna, och då kostnaden beräknades till 500,000 R:dr R:nt per mil, hvilken uppgift sedermera af den blifvande chefen för dessa arbeten ändrades till 750,000 R:dr per mil; men ej nog med att dessa kostnader blifvit vida öfverstigne, utan härtil kommer att, vare sig genom Styrelsens eller andra vederbörandes oriktiga förespeglingar från början, största delen af inkomsten måst tagas dels till materielens komplettering, dels till driftkostnader, hvarigenom det besynnerliga förhållande inträffat, att de behållningar, som figurerat i tabellerna och räkenskaperna för hvarje år såsom en Staten tillkommande behållning, dock till aldra största delen icke funnits till. Detta utgör för mig ett tillräckligt bevis derpå, att jernvägsanläggningarne blifvit tilltagna i ett omfång, som bort kunna tagas vida mindre kotsamt än som skett, och att de således äro alltför dyrbara för att kunna inbringa tillräcklig ränta å deraf utbetalda kapital. Jag har trott, att denna utaf mig nu uttalade åsigt borde kunna tjena Stats-Utskottet till en fingervisning vid bedömandet af behovet af ytterligare anslag i och för jernvägsbyggnaderna; ty under det man här blifvit ansedd såsom bekajad med en fix idé, i fall man påstått att jernvägar bort och kunnat billigare anläggas än hvad som skett, så har erfarenheten både inom vårt eget land och från andra länder visat och bekräftat, att jernvägar af fullgod beskaffenhet kunna byggas med större besparing, än som blifvit använd hos oss vid utförande af Statens stambanor. Jag tror det vara af vigt att noga

pröfva denna sak, innan anslag beviljas för nya jernvägsanläggningar, och att Representationen noggrannt tillser, hvad som lättsinnigt nog förut icke skett, att all nödvändig sparsamhet i detta fall iakttages; en uraktlåtenhet hvarigenom vårt land fått utgifva åtminstone 30 millioner mer för våra jernvägar, än som verkligen bort utgifvas.

I hvad Herr Grefve Sparre nämnt om nyttan och nödvändigheten af en särskild ministère för jordbruket och allmänna arbeten, kan jag, för min del, icke instämma. Ingen kan villigare än jag erkänna, att Herr Civilministern är alltför mycket betungad och öfverhopad med arbete, men det oakadt kan jag icke finna, att en ministère för jordbruket och allmänna arbetena är af behofvet påkallad. Uti Landbruksakademien har Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet att påräkna ett ganska verksamt stöd för alla jordbruket rörande angelägenheter, och någon annan särskild målsman inom regeringen synes jordbruksnäringsen icke behöfva, då sällan eller aldrig någon framställning, gjord till jordbrukets bästa, blifvit af Regeringen afslagen. Äfven om en särskild ministère för jordbruket och allmänna arbetena funnits den tid, då de häftigaste jernvägsstriderna fördes, så är ej troligt, med den fullständiga hallucination angående alla jernvägsfrågor, som under 1856—1858 års riksdag nästan enväldigt beherrskade Representationen — är det ej troligt, säger jag, att frågan om vesira stambanans dragning norr eller söder om Mälaren fått en annan utgång än den nu fick, ty den gestalt denna fråga erhöi, berodde på helt andra orsaker, än dem som uppenbarligen lades i dagen vid frågans afgörande.

Herr St a a f f: Herr Grefve Sparre har visserligen i högst energiska ordalag förklarad sig vara stor vän af jernvägsbyggnader, men då han uti sitt långa och glänsande anförande gjort sig skyldig till åtskilliga misstag, så skulle säkerligen detta yttrande afskräcka mängen från att vidare rösta för jernvägars byggande, i fall icke de af Herr Grefven gjorda beräkningarne bemöttes och rättades. Herr Grefven har nemligen uppgifvit, att den behållna inkomsten af jernvägarne för år 1868 var 800,000 R:dr, 0,913 procent af anläggningskostnaderna. Jag tror, att man bör läsa rätt och riktigt de uppgifter man har för sig, för att med nödig säkerhet kunna bedöma det ärende hvarom fråga är. Ingendera af de siffror Herr Grefven uppgifvit äro riktiga. Enligt Trafikstyrelsens till Kongl Maj:t afgifna berättelse har bruttoinkomsten af trafiken utgjort R:dr 6,161,079: 21. Skilnaden i kassabehållning vid årets början och vid

det tas slut	194,393: 01.
Skilnaden vid årets början och slut i värde af påbörjade arbeten i verkstäderna och på banan	1,004,199: 72.
Ökade skulder	8,778: 58
	S:a R:mt R:dr 7,368,450: 52.

Men detta debet motsvaras af följande credit:

Utgifter för drift och underhåll	R:dr 4,226,332: 75.
Tillökning i värde af materialförrådet	264,897: 05.
” ” ” nya byggningar och anläggningar	1,334,812: 21.
	Transport R:mt R:dr 5,826,042: 01.

	Transport R:mt R:dr	5,826,042: 01.
Tillökning i värde af inventariiförrådet		613,974: 12.
Ökade fordringar		128,434: 39.
Till Riksgäldskontoret, på grund af Kongl. brefvet den 5 Okt. 1866 efter hand, öfverlemnade medel sammanräknadt		800,000: —.

S:a R:mt Rdr 7,368,450: 52.

Om man nu ifrån bruttoinkomsten af trafiken, utgörande enligt ofvannämnda redogörelse ett belopp af 6,161,079 R:dr 21 öre, drager utgifterna för drift och underhåll, utgörande 4,226,332 R:dr 75 öre, så återstår en summa af 1,934,746 R:dr 46 öre, således mera än dubbelt mot hvad Herr Grefve Sparre uppgifvit. Jag vet mycket väl, att han kommer att möta mig med den invändningen, att han icke räknar såsom behållning annat än de reda penningar, som uti Riksgäldskontoret influtit af trafikmedel för år 1868, men jag för min del kan icke annat än såsom behållning jemväl räkna den tillökning i värde, som under året tillskyndats Staten uti ett förökadt materialförråd och inventariiförråd samt uti nya byggnader och anläggningar m. m. Jag tror med ett ord, att man bör se sakerna sådana de i sjelfva verket äro och icke på det sätt man sjelf finner för godt att för sina syftemål betrakta dem, och jag måste på det allvarligaste protestera emot Herr Grefvens lösa uppgift om en behållen inkomst af trafiken år 1868 af endast 800,000 R:dr. Uti hvad Herr Grefven för öfrigt andragit angående sparsamhet med Statens medel instämmer jag gerna och har deremot icke det ringaste att invända.

Herr Grefve Sparre: Jag ber att få börja med den siste värde talarens yttrande, att jag skulle räknat illa, därför att jag icke genomsett debet och kredit och således oriktigt uppgifvit summan 800,000 riksdaler, eller, såsom jag uttryckte mig, 0,013 procent af anläggningskostnaden, men jag anhåller få fästa uppmärksamheten på, att den siffran finnes tryckt uti Jernvägsstyrelsens berättelse, som jag nu har i handen. Den värde talaren har sagt, att man ej skall se på behållningssumman, utan endast på att debet och kredit gå ihop; jag har dock temligen länge skött affärer och någorlunda lärt mig föra räkenskaper, jag har också sett, huru det på stora egendomar går till att föra räkenskaper, så att debet och kredit gå ihop och på papperet visat stor behållning, der det i sjelfva verket icke finnes någon behållning. Jag har såsom enskild man aldrig kunnat finna mig belåten med en sådan förvaltning, och jag tror att Staten bör så sköta sina affärer, att icke dessa penningar kastas i en bottenlös säck, under förhoppning att i en aflägsen framtid erhålla någon behållning, ty, "medan gräset gror, dör kon."

En utaf repräsentanterna för Stockholm har sagt, att jag väl antydtt olägenheterna och svårigheterna vid förvaltningen af Statens jernvägstrafik, men icke angifvit medlet att afhjelpa dem. Jag har dock sagt, att enda sättet till förbättring är, att Statens jernvägar skötas affärsmässigt såsom ett industriellt företag och icke genom ett embetsverk, och att, såsom jag för två år sedan föreslog, i spetsen för jernvägsförvaltningen ställes en person med fria händer, som får åtnjuta en viss procent af nettobehållningen och vid sidan af honom kontrollanter, hvilka det ålåge att påakta, det icke Statens egendom finge förfaras. Ty så länge förvaltningen af

Statens jernvägar utöfvas af eu styrelse med nästan kollegial form, befarar jag för min del, att någon inkomst motsvarande billiga förväntningar icke står att vinna. Det medel, jag föreslagit, kan synas nog enkelt, men vi måste komma ihåg, mine Herrar, att alla stora saker åstadkommas genom enkla medel.

Herr Hierta har vidare yttrat, att en orsak till den obetydliga inkomst, Statens jernvägar lemnat, vore att söka uti kostnaderna för jernvägarnes anläggning och byggnadernas dyrhet; jag delar denna hans åsigt om dyrheten, detta är en sak, som ej hör hit. Hvad jag anmärkt är, att den egentliga behållningen endast utgör 800,000 R:dr. Jag, för min del, anser, att hufvudfelet ligger uti sjelfva organisationen af embetsstyrelse med en stor stat, hvilken, år ifrån år alltjemt växande, blir allt svårare att rubba, synnerligen när om några år tjenstemännen yrka att komma i åtnjutande af pension. För två år sedan förekom i den då framlagda staten en person, — jag tror han kallades kontroll-machiningeniör, hvilken tjenat staten i sex eller sju år; han ansågs icke gerna kunna afskedas utan pension, men vid hans död skulle tjesten indragas. Vi hafva således exempel på, att personalen ej kan afskedas utan pension, och följden häraf blefve en pensionsstat, som snart skulle växa oss öfver hufvudet.

Vidare har man yttrat, att det skulle ligga en motsägelse uti mitt anförande, i så mätto, att jag yrkat få förenkling uti administrationen öfver jernvägarne, på samma gång jag såsom en af orsakerna till den nuvarande beklagliga ställningen angifvit Representationens afslag å Kongl. Maj:ts proposition om en särskild minister för jordbruk och allmänna arbeten. Men, mine Herrar, hos oss har så småningom uppvuxit en sådan massa af styrelseverk, långt flera till antalet än ministrarne i Konungens råd; och desse, i synnerhet Civilministern, äro så ofantligt öfverhopade af göromål, att de omöjligt kunna åt dem alla egna erforderlig uppmärksamhet utan måste förlita sig på styrelseverken. Bätt e än att så sker, anser jag det vara, att en särskild minister tillsättes, som åt jordbruket, de allmänna arbetena och särskildt förvaltningen af Statens jernvägar kunde egna den omedelbara tillsyn, som i så hög grad skulle underlätta nödiga indragningar och besparingar. Men som detta af Kongl. Maj:t framställda förslag ej tillvunnit sig Representationens bifall, så anser jag åtminstone, att administrationen af jernvägarne bör ordnas så, att den lemnar verklig behållning.

Såsom ett fel får jag erkänna, hvad min högt aktade vän Herr Civilministern förebrått mig, nemligen att jag icke föreberedt honom på mitt uppträdande i dag, men orsaken ligger deruti, att jag icke haft förmånen att träffa honom, sedan jag sistlidne Lördag erhöll Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof, och i allt fall tror jag, att mina tankar uti förevarande ämne, för flera år sedan uttalade, äro honom tillräckligt bekanta.

Slutligen och med anledning af den ärade representantens från Huddiksvall yttrande, att jag skrämmer Representationen från att bygga jernvägar, får jag tillägga att, så ytterst varmt jag än intresserar mig för anläggande af jernvägar, är jag dock framför allt ärlig och vill icke genom fördöljande af fakta på något sätt narra Representationen; jag har dessutom så mycket mera mod att påpeka det bristfälliga, som det ingalunda

är ohjelpigt, ty att besparingar kunna göras i sjelfva administrationen, visas deraf, att så betydlig reduktion — tack vare Civilministerns nit — redan skett i fråga om Trafikstyrelsens aflöningsstat; men det är icke blott för aflöningsstaten jag baxnar, utan det är sättet, hvarpå jernvägstrafiken skötes, som inger mig farhågor. Hela jernvägstrafiken måste, jag upprepar det ännu en gång, skötas som en affär; väsendtliga förbättringar måste göras, men med omtanke; man måste rätta sig efter trafikanternas behof och nedsätta trafikkostnaden, der sådant behöfves, men taga igen skadan på annat håll, men detta, jag erkänner det, möter svårigheter så länge styrelsen sker för Statens räkning genom ett fullständigt organiseradt *embetsverk*. Af alla dessa främmande ord, som sluta på "krati," tycker jag minst om byråkrati, och olämpligheten af en sådan styrelse för ett industrielt företag visar sig deraf, att de deri nedlagda 100 millioner hittills lemnat Staten föga behållning.

Jag vågar ej vara mångordigare; jag kommer att allt framgent med värma och ifver arbeta för jernvägsanläggningar, men med samma ifver för den yttersta sparsamhet uti administrationen, ty sparsamhet är min natur, jag erkänner det uppriktigt — och därför vill jag att Statens affärer skötas så, att ett industrielt företag med en anläggningskostnad af 100 millioner R:dr lemnar mer än 0,913 procent derpå i ränta.

Herr Rundgren: Det är för mig smärtsamt att, då jag första gången tager till ordet i denna Kammare, nödgas nedlägga en protest, men jag känner mig, af aktning för Kammaren, förpligtad att för sådant ändamål nu uppträda. Från en ledamot af Kammaren har ett försök gjorts att kasta ett skimmer af löje öfver en framställning af Svea Rikes erkebiskop om erhållande af pension. Det står naturligtvis Kammaren fritt att bevilja eller afslå ifrågakämda pensioner — derom kan icke något sägas — men när en man, hvilken, såsom Erkebiskop Reuterdahl, egnat hela sitt lif åt arbete i kyrkans, Statens och vetenskapens tjänst, efter upphunna sjutiofyra år, ifrågasätter att komma i åtnjutande af statspension för sin återstående lefnadstid, vore det, efter min åsigt, icke öfverensstämmande med Kammarens värdighet, om ett försök att under en sådan framställning lägga främmande motiver finge utan protest i Kammarens protokoll inflyta.

Jag skulle vilja säga, att ifrågavarande framställning af Erkebiskop Reuterdahl är framkallad af den djupaste samvetsgrannhet; han anser sig måhända, vid sin nu långt framskridna ålder, icke kunna så, som han önskade, uppfylla sitt viktiga kall. Anser Kammaren sig icke kunna bifalla Erkebiskopens anhållan om pension, lär han nog hädan-efter som hittills samvetsgrannt sköta sitt embete, så länge helsa och krafter det medgifva. *Sin* tanke om sina krafter har han nu uttalat; Kammar-aren tillhör att derpå svara honom, — men icke det minsta skimmer af löje får kastas öfver en sådan framställning af en sådan man.

Herr Hjelm: I den föreliggande Kongl. propositionen har väl framställning blifvit gjord om en förhöjning i folkskolelärarnes aflöning, men denna förmån synes endast vara afsedd för de lärare, hvilka tillträd sina tjänster efter år 1853. Med skäl torde dock kunna befaras, att äfven en

del i tjensten äldre folkskolelärare äro i behof af en dylik löneförbättring och, derest de icke erhålla sådan, af ekonomiskt betryck — hvaröfver ju på så många ställen i landet klagas — se sig nödsakade att uppsöka för deras egentliga kall främmande biförtjenster. Men då detta ovilkorligen måste komma att utöfva ett ytterst menligt inflytande på undervisningen, vågar jag för min del uttala den förhoppningen, att Stats-Utskottet måtte taga i noggrannt öfvervägande, huruvida det icke med undervisningens befrämjande är mest förenligt, att äfven de folkskolelärare, hvilka före år 1853 tillträdit sina sysslor och sedermera utan anmärkning utöfvat dem, beredas tillfälle att komma i åtnjutande af löneförbättring, förutsatt nemligen att sådan, enligt hvad i den Kongl. Propositionen föreslagits, i något fall komma att ega rum.

Herr Jöns Pehrsson: Då tvänne Kammarans ledamöter, hvilka äro vördade lärare i församlingar på landet, tyckas hafva åsyftat ett yttrande, som jag fällt rörande satsen om pensionering, så ber jag att få nämna, att det lika litet nu som någonsin tillförene kunnat falla mig in att från det rum, jag här intagit och intager, utkasta några ord endast i akt och mening att derigenom väcka löje. Hvad sjelfva den ifrågasvarande saken beträffar, torde det vara obehörigt att nu vidare orda derom, hvarföre jag äfven afstår derifrån, då det ju alltid blir tids nog att vidare behandla den, sedan den återkommit från Utskottet.

Herr Törnfeldt: Det torde bero på någon slags missuppfattning af Herr Rundgren, då han tror, att meningen med mitt förra anförande var att väcka åtlöje. Väl åtnjuter jag icke förmånen af Herr Erkebiskopens personliga bekantskap, men af den verksamhet han utöfvat känner jag honom tillräckligt, för att hysa den mest obegränsade högaktning för honom; och jag protesterar därför på det lifligaste emot en sådan tolkning af mina ord, som skulle de hafva haft till syfte att göra ifrågasvarande framställning till föremål för åtlöje. Hvad jag derigenom ville uttala, var allenast det, att jag icke anser det vara rätt i sak, utan befarar, att ett bifall till propositionen skall medföra åtlöje och ovilja i allmänna jargonen och tänkesättet hos massan.

Öfverläggningen var slutad; och blef den nu föredragna nådiga propositionen hänvisad till Stats-Utskottet, dit de i anledning af densamma afgifna yttranden skulle åtfölja.

§ 3.

Förekom den af Herr *P. A. Bergström* väckta fråga rörande ordningen af Kammarans ledamöters platser inom samlingsalen. Sedan Herr Talmannen erinrat, hurusom Herr Bergströms yrkande afsåge bibehållandet af den under förra riksdagarne iakttagna ordning, begärdes ordet af:

Herr Uhr: Redan vid 1867 års riksdag fästade man uppmärksamheten derpå att genom den anordning af platserna inom Kammaran, som då bestämdes, representanterna från samma län splittrades så, att t. ex.

af Stockholmarne den ena hälften kom att sitta på ena sidan och den andra hälften på andra sidan, och af oss häruppe den ena här och den andra der. Genom den nu skedda omregleringen hafva deremot representanterna från samma län blifvit mera sammanförda; och detta är obestriddigen en fördel såväl vid voteringarne som i fall man önskar tala vid hvarannan om gemensamma angelägenheter. Jag vågar därför hemställa, om ej Kammaren finner lämpligt, att vi sitta, der vi sitta, då vi, efter min tanke, nu omsider fått de platser, vi bort hafva första gången.

Herr Printzensköld: I likhet med Herr Bergström kan jag ej annat än ogilla det egenmäktiga tilltag, som föranledt den nu skedda omregleringen. Men *då* den gamla numreringen af platserna icke var mera överensstämmande med arbetsordningens föreskrifter än den nuvarande, enär arbetsordningen stadgar, att numreringen af bänkplatserna skall börjas åt höger ifrån talmansbordet, under det att såväl den förra som den nu gjorda numreringen börjats åt venster derifrån; *då* de omvalde ledamöterna af Kammaren säkerligen skola veta att både fylla och försvara de nya platser, de erhållit, och de nyvalde ledamöterna, såsom utgörande pluralitet, kunna hysa berättigade anspråk på att få behålla de platser, de redan tillträdt; *då* någon slags förmånsrätt i detta hänseende för de omvalde ej gerna kan komma i fråga, alldenstund vi ju alla nu blifvit valde för en ny riksdagsperiod, och man sålunda icke är befogad att göra någon skilnad emellan nyvalde och omvalde ledamöter; och *då* det obestriddigen är en förbättring i den nya numreringen, att representanterna ifrån samma län, såsom den siste talaren anmärkte, derigenom förts närmare hvarandra till lättnad vid voteringar, — så hemställer jag för min del, att Kammaren måtte, med uttalande af sitt ogillande deraf att den skedda omnumreringen verkställdes utan Kammarens hörande, dock låta dervid bero.

Herr Bergström: Efter den högstämda öfverläggning, som nyss förut egt rum vid remitterande till Stats-Utskottet af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Statsverkets tillstånd och behof, efter denna öfverläggning med dess rika instrumentering, hvarunder man hade tillfälle att lyssna till nästan alla slags stämmor, och jag för min del till och med tyckte mig spåra en parlamentarisk svanesång, bär det verkligen emot att tala i en så trivial sak som den förevarande. Emellertid föranleddes jag till väckande af denna fråga utaf tvänne enkla fakta. Det ena var, att, då Kammaren vid 1867 års riksdag första gången sammanträdde, den förefann en verkställd numrering af platserna och med afseende å denna i arbetsordningen bestående, huru ledamöterna skulle sitta. Det andra faktum var, att, oaktadt således ordningen, hvari ledamöterna skulle sitta icke, enligt mitt förmenande, bort kunna utan Kammarens beslut ändras eller rubbas, sådan ändring och rubbning likväl vid Kammarens sammanträde denna riksdag befanns hafva skett.

För min del kunde jag icke betrakta denna åtgärd annorlunda än såsom ett ingrepp i Kammarens sjelfbestänningsrätt. Jag är villig antaga, att detta ingrepp icke skett annorledes än i välmening; men därför förlorar det icke sin karakter af ingrepp; hvarföre jag anser Kammarens

värdighet fordra, att förhållandet återställes i sitt ursprungliga skick. Här är icke fråga, huruvida den ene eller andre af Kammarens förutvarande ledamöter fått en bättre eller sämre plats än han förut innehaft. Att yttra sig med afseende derå vore att neddraga en i sig sjelf obetydlig fråga lägre, än den bör komma. Finner man den gamla placeringen i ett eller annat afseende olämplig; må man då i behörig ordning väcka förslag om ändring i arbetsordningens hithörande delar; men till dess sådant skett torde de böra få gälla till efterlefnad.

Jag förnyar mitt yrkande, att numreringen å sittplatserna måtte återställas till den ordning, som en deröfver för nästförutgående riksdagar upprättad planritning utvisar och hvilken jag härmed öfverlemnar.

Herr Dahm: För att den siste talaren icke må stå ensam om den åsigt han yttrat, vill jag tillkännagifva, att jag instämmer med honom. Vål kan jag ej säga, hvarför en förändring i numreringen borde ske, ty den ena numreringen kan väl i och för sig vara lika bra som den andra. Men jag tror, att de flesta af de gamla riksdagsmännen äro beroende af vanans makt så mycket, att de trifvas bättre på de platser, der de sutit under tre riksdagar, än på de nya.

Jag hemställer derföre till de nya ledamöterna, om de icke vilja göra det medgifvande åt oss gamla, att platserna ändras, så att den gamla ordningen, som vid 1868 års riksdag bestämdes, må återtagas, och instämmer sålunda med Herr Bergström.

Herr Jöns Pehrsson: Oaktadt jag är ganska belåten med den plats, jag nu fått, instämmer jag dock med den siste talaren deruti, att vanans makt är stor, och då han ej tycker om sin nuvarande plats, skall jag gerna återtaga densamma, om jag får lof dertill.

Herr Liss Olof Larsson: För min del kan jag ej instämma i det myckna klandret emot den eller dem, som äro orsaken till den ifrågasvarande förändringen. Jag känner visserligen icke hvem det är, som åstadkommit den, men jag tror i allt fall, att detta klander icke är förtjent. Tvärtom undrar jag just, hvad man skulle hafva sagt, derest omreglering af bänkplatserna icke skett. Vi veta nemligen, att det nu är två ledamöter flera här, och dessa två skulle sannolikt icke hafva varit belåtna, om de blifvit utan platser. Icke kan man begära, att den sista Riksdagen skulle hafva afgjort denna fråga, ty dels viste man ej då, om det vid denna riksdag skulle blifva flera ledamöter i Kammaren, dels var ingen af de gamla säker på att han skulle återkomma. Således synes mig ej förkärleken för de gamla platserna berättigad. Vill man icke dess mindre envist bibehålla dessa gamla platser, förefaller det likväl omöjligt att så kunna ränga, ty från Göteborg är det nu en ledamot mera än förut och likaså från Jemtland. Om man derföre säger, att de gamla riksdagsmännen skola behålla sina platser, så inträffar det, att enär Göteborgarne och Jemtlandingarne hvardera hafva ökats med en, man måste sätta tre ledamöter på en och samma plats. Äfven om dessa icke hvar för sig skulle fylla en plats, lära dock icke alla tre kunna på en gång sitta på samma stol. Derföre har efter min åsigt omplaceringen varit

nödvändig, och den innebär äfven en förbättring i jemförelse med den gamla ordningen, som ju under föregående riksdagar äfven blifvit klandrad.

Jag yrkar fördenskull på, att vi bibehålla de platser, vi nu hafva, och tycker, att man gerna kan låta sig nöja med den reglering som skett.

För öfrigt skulle jag för min del önska, att diskussionen härom blefve så kort som möjligt, ty icke lärer man hvarken nu eller för efterverlden skära några lagrar genom att diskutera ett sådant ämne i Kam-maren.

Öfverläggningen var slutad. Propositioner framställdes på bifall såväl till Herr Bergströms förslag som jemväl till det förslag, som under öfverläggningen framstälts af Herr Printzensköld. Då propositionerna besva-rades med blandade ja och nej samt omröstning begärdes, blef följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller det af Herr P. A. Bergström väckta förslag derom att Kam-marens ledamöter böra innehafva sina platser inom samlingssalen i samma ordning som under föregående riksdagar iakttagits och platser-nas numrering alltså derefter rättas,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kam-maren, med uttalande af sitt ogillande att den skedda omnumreringen verkstälts utan Kam-marens hörande, ansett sig likväl böra vid den ifrågavarvnde förändringen låta bero.

Omröstningen visade 47 ja mot 124 nej, och hade följaktligen Kam-marens beslut utfallit i öfverensstämmelse med nej-propositionens lydelse.

* § 4.

Ordet begärdes af

Herr Jöns Rundbäck, som yttrade: Af den diskussion, som egt rum, framgår, att ledamöter i Kam-maren finnas, som äro missbelättna med sina platser. Jag vågar derföre föreslå, att man gör en sanning af hvad som står i 14 § af arbetsordningen. Den lyder nemligen så: "*Ledamot, som erhållit ordet, skall tala stående, antingen från den särskilda plats, som kan vara för talare beständ, eller ock, om han det heldre vill, från den plats, han i samlingsalen innehar.*"

För att förekomma, att ledamöter, som hafva en mera aflägsen plats i salen, skulle ovilkorligen vara nödsakade att tala derifrån, äfven med fara att icke höras, inrymdes i arbetsordningen stadgandet om en sär-skild plats för talare, hvilket stadgande jag för min del anser vara gan-ska lämpligt. Emellertid har någon sådan plats ännu icke blifvit anvi-sad, hvarföre och då jag tror att någon särskild bänk är egnad att der-ifrån föra diskussionen, jag föreslår en bestämmelse derom, att den ta-lare, som ej vill yttra sig från den plats, han innehar, må framtråda till nedra ändan af talmansbordet och derifrån yttra sig.

Detta står i öfverensstämmelse med arbetsordningen; och de, som nu äro missbelätna med sina platser, kunna icke hafva någon anledning att vara obelätna med en sådan anordning.

Herr Talmannen erinrade att, derest Herr Rundbäck önskade i förevarande ämne afgifva motion, sådan borde skriftligen aflemnas.

Vidare anförde:

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Jag är helt och hållet förekommen af Herr Talmannen.

Herr Rundbäck: Min mening var endast att påyrka tillämpning af föreskrifterna i arbetsordningen, icke att väcka någon särskild motion i ämnet.

På begäran blef denna fråga bordlagd.

§ 5.

Föredrogs ånyo och bifölls Herr Julius Lindströms begäran om befrielse från ledamotskap i Banko-Utskottet. I sammanhang härmed beslöt Kammaren, på förslag af Herr Talmannen, att till fyllande af sålunda uppkommen ledighet i nämnda Utskott val skulle anställas i början af sammanträdet nästa Onsdag den 26 i denna månad.

§ 6.

Till motions afgifvande uppropades, enligt förut derom gjord anmälan:

Herr *F. Asker*, motion *N:o 3*, om anvisande redan vid denna riksdag af det anslag, som enligt framdeles afgifvande kostnadsförslag kan finnas erforderligt för en ny skolhusbyggnad i Gefle. Denna motion inleddes af Herr Asker med följande muntliga anförande:

Vid den eldsvåda, som i Juli månad sistlidet år ödelade största delen af staden Gefle, blef jemväl dervarande skolhus så förbärjadt, att ett nytt sådant är af behof påkalladt. För detta ändamål hafva förberedande åtgärder äfven blifvit vidtagna samt ritningar och kostnadsförslag dertill upprättade, men detta har dock ej kunnat medhinnas så tidigt, att framställning om anslag kunnat göras i den Kongl. Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof. Af denna anledning har jag ansett mig böra i en enskild motion, vördsamt framföra en anhållan, att Riksdagen måtte bevilja det statsanslag, som för denna skolhusbyggnad är behöfligt, derest omständigheterna i öfrigt skulle dertill framdeles föranleda.

Vidare afgåfvos motioner af:

Herr *F. A. Palander*, *N:o 4*, om reorganisation af rikets sjöförsvaret samt om beredande af medel för en sådan reorganisations genomförande; och

Herr *C. F. Appeltofft*, N:o 5, om inrättande af en kommunalrepresentation för häraderna samt om intagande i kommunalförfattningen af de föreskrifter, hvartill en sådan inrättning skulle finnas föranledda.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 7.

Herr vice Talmannen *Mannerskantz*, som begärt ordet, anförde: Då det bland Kammarens ledamöter finnes många, som äro här för första gången, anser jag mig böra erinra om en praxis, som med Kammarens begifvande under de trenne föregående riksdagarne egt rum, den nemligen, att då någon hade en motion att väcka, antingen blott klämmen i densamma upplästes eller ock i korthet tillkännagafs hvad den innehöll. Derigenom vunnes en betydlig tidsbesparing, och för de flesta af ledamöterna i Kammaren är det i alla fall svårt att kunna höra motionen tydligt under uppläsningen. Då densamma inom kort tryckes, blir derigenom det bästa tillfälle för hvar och en att taga kännedom om den. Hvad jag nu föreslagit kan naturligtvis ej blifva någon ovillkorlig föreskrift och har ej varit det; men om Kammarens ledamöter följde denna praxis, skulle tidsvinsten under den korta motionstiden sannolikt ej blifva obetydlig. Det är af detta skäl som jag ansett mig böra fästa Kammarens uppmärksamhet på nu nämnda förhållande.

Med förbehåll om fullständigt uppläsande af den eller de motioner, rörande hvilka sådant kunde önskas, förklarade Kammaren, på Herr Talmannens derom framställda proposition, sig godkänna ett sådant sätt för motioners föredragning i allmänhet, som Herr vice Talmannen nu antyddt.

§ 8.

Herr *Jöns Pehrsson* afgaf motionen N:o 6, om nedsättning af auslagen å Första Hufvudtiteln.

I anledning af denna motion begärdes ordet af

Herr Grefve Sparre, som yttrade: Herr Talman! Mine Herrar! Det vore sannolikt förgäfvets, om jag skulle försöka dölja, att det icke är utan tvekan, som jag vågat begära ordet i denna fråga. Redan den omständigheten, att i allmänhet diskussioner öfver motioner före dessas remiss till vederbörliga Utskott icke, så att säga, falla i smaken, enär man anser det vara tillräckligt diskutera dem, då de, återkomna från Utskottet, förekomma till behandling och afgörande i Kammaren — redan denna omständighet borde för mig utgöra en tillräcklig anledning att tåga. Då jag likväl icke vid detta tillfälle kan iakttaga fullkomlig tystnad, vill jag uppriktigt tillstå, att detta sker hufvudsakligast derföre, att, när jag de föregående riksdagarne hört denna samma motion vara väckt inom denna Kammare, utan att någon protest åtföljt densamma till Stats-Utskottet, den tanken hos mig uppstått: finnes det då ingen inom Andra Kammaren, som uppträder mot en så juridiskt omöjlig motion som denna? Ty, mine Herrar, på samma gång jag anser, att styrkan af en represen-

tantkammare ligger deruti, att alla åsikter, som möjligtvis kunna förefinnas inom nationen, äro inom densamma representerade, och jag således, med full aktning för den värde motionärens förslag, icke kan ogilla att han väckt denna motion; på samma gång är det ock min lifliga öfvertygelse, att en representantkammares moraliska styrka ligger deri, att ett orimligt förslag icke utan protest kau väckas, och att Kammaren således, i känslan af sitt eget anseende, fäller domen öfver något, som i och för sig sjelft är omöjligt.

Mine Herrar! Jag har lefvat med inom Representationen tillräckligt länge för att hafva stått i oppositionens leder; det var under den tidpunkt i början af Konung Oscars regering, då le gouvernement personel, hvarom jag vid ett föregående tillfälle i dag talat, ännu fanns i Sverige. På den tiden skulle det hafva fordrats ett visst mod att uppträda med en motion, som afsåg inskränkning i Första Hufvudtiteln. Nu hafva tiderna förändrats: le gouvernement personel, som nyss fallit i Frankrike, har redan för längesedan bortfallit i Sverige, och jag tror nästan, att det i våra dagar erfordras mera mod att uppträda mot än med dylika motioner. Såsom jag nyss nämnt, var jag under Konung Oscars regering i den ställning, att jag befann mig i opposition mot Konungen i en viss fråga: jag hade mod till det då, och, mine Herrar, jag har samma mod nu, då jag, enligt min öfvertygelse, talar emot det mindre modiga försöket att göra orättvisa inskränkingar i civillistan. Ty en orättvisa är detta förslag och en juridisk omöjlighet — jag gifver intet efter på detta ord.

Jag har sagt, att det i Första Kammaren väckt min förvåning, att ingen inom Andra Kamnaren hade mod att uppträda mot denna motion. I detta ögonblick, då jag, som i ett fjerdedels sekel varit medlem af Representationen, först på grund af börd — en mycket klen fullmakt — sedermera på grund af landstingets val — en mycket god fullmakt, men mot hvilken man måhända kunde invända, att den ej var utgången direkt från folket — då jag nu är ledamot af denna Kammare och ingen kan säga, att jag ej blifvit vald direkt af folket, känner jag mig i denna min egenskap af representant alltför stolt, för att jag icke skulle söka att, sävidt på mig beror, häfda denna Kammares anseende och således bemöta förslaget om en dylik juridisk omöjlighet. Detta är, såsom nämnt, orsaken, hvarföre jag icke nu kan tåga, och jag ber den ärade Kammaren således om ursäkt, att jag för andra gången begärt ordet.

Upprepade gånger har jag framkastat, att detta förslag är en juridisk omöjlighet; jag vill nu försöka att bevisa det. Jag tillåter mig dervid använda en liknelse, som kanske mangen skall ogilla. Hvad jag vill bevisa är nemligen, att, lika litet som jag eller hvilken annan enskild man som helst, skulle kunna bryta ett aftal, hvarigenom jag till min tjenare antagit en person under vissa lönevilkor, lika litet kan Representationen ensidigt besluta en nedsättning i Första Hufvudtiteln. Herrarne skola kanske säga, att denna liknelse icke passar; men jag för min del tror icke, att jag i någon mån nedsätter konungamakten, derföre att jag säger, att Konungen tjenar samhällsidéen, han representerar detsamma inåt och utåt, han är vår representant, han är Statens chef. Då jag sålunda anser mig kunna begagna denna liknelse, ber jag att få göra

den hemställan till den värde motionären: om han sjelf hade uppgjort med en person att arbeta i hans tjenst under ett år och dervid utfäst sig att betala honom en viss lön, skulle det falla honom in att under loppet af detta år säga till tjenaren, att han ej ville betala honom det utfästade lönebeloppet, utan ett mindre sådant; och om något sådant skulle falla honom in och han af tjenaren stämdes inför domstol, tror motionären ej, att domstolen skulle ålägga honom full betalningsskyldighet, såvida möjligen han ej i brist af bevisning blefve ålagd värjemålsed? Men Staten, om han också icke riskerar det sistnämnda äfventyret, är det icke värdigt att ens försöka undandraga sig sina förbindelser. Om t. ex. en Statens tjensteman fått sin lön bestämd till 1,200 R:dr, är det väl någon, som kan ifrågasätta, att Staten skulle kunna säga till denne tjensteman: din lön är bestämd till 1,200 R:dr, men nu vill jag nedsätta den till 1,000 R:dr, och är det väl någon som vill betvifla, att ju Staten, om tjenstemannen instämde honom för domstolen, blefve fälld och ådömd full betalningsskyldighet?

Men, mine Herrar, om jag nu i det enskilda lifvet icke eger rätt att bryta aftal, ej heller Staten mot sina enskilde tjenstemän, kan då Staten bryta ett aftal ingånget med statschefen? Jag påstår, att sådant är omöjligt, att denna motion således är en juridisk omöjlighet, och jag skulle kunna tillägga, äfven en moralisk omöjlighet. Sedan Staten en gång fastställt ett visst apanage, har den hvarken juridiskt eller moraliskt rätt att göra några indragningar på detsamma, och därför är det också som, såvidt jag känner, alla stater utan undantag antagit den regeln, att en konungs apanage först bestämmes vid hans tillträde till regeringen och sedan icke underkastas någon inskränkning. Vissa omständigheter, vissa förhållanden kunna visserligen inträffa, till följd af hvilka man kan nödgas göra ett tillskott för ett eller annat år — tjenstemännen erhöles för några år sedan ett liknande tillskott, nemligen det s. k. dyrtidstillägget — men icke har jag hört i hela den konstitutionela världen en representation, som på egen hand drager till och sätter ned monarkens apanage. Tvärtom, det gäller såsom en folkrättslig regel, att apanaget är bestämdt för konungens listid, och, mine Herrar, en representation, till hvilkens förmån Sveriges konung frivilligt och utan det tvång, som föregått den reform, hvilken nu genomföres i Frankrike, afstått från le gouvernement personel, skulle denna samma representation, som blifvit tillsatt genom konungens egen proposition, vilja handla mindre värdigt mot sin konung genom att säga till honom: "vi vilja stryka en del af Edert apanage"; och skulle den sålunda vilja börja sin bana med att göra ett löftesbrott?

Jag har nu talat om den juridiska sidan af saken, och denna är, efter min öfvertygelse, den enda som här kan komma att tagas i betraktande; ty hvad som är juridiskt omöjligt kan icke falla en representation in att besluta. Så mycken känsla, så mycken insigt måste alltid finnas inom en representantkammare. Men ehuru således denna sida af saken är den enda — jag upprepar det ännu en gång — som här kan komma under öfvervägande, så må det tillåtas mig att med några ord vidröra det obilliga i detta förslag, helst, äfven om saken på juridisk grund fullt kunde försvaras, det likväl kunde finnas någon, som, under åberopande af

satsen: högsta rätt är stundom: högsta orätt, skulle vilja rättfärdiga förslaget ur billighetens synpunkt.

Det skall kanske förefalla mången, som om det apanage, som nu är fastställt, vore för högt och att det kunde vara tillräckligt, äfven om det nedsattes till jemnt en million Riksdaler. Jag undrar verkligen icke derpå; man måste känna förhållandena i detta afseende temligen noga för att kunna bedöma, hvad som här är tillräckligt eller otillräckligt, och klart är, att hvad som kan vara tillräckligt för den värde motionären och för mig, kan vara otillräckligt för den, hvars ställning, hvars omständigheter, hvars traditioner skapa honom särskilda åligganden. Nu är det, mine Herrar, ett faktum i Sverige, der begreppet konung ännu lefver hos folket med den värma, att man tror att man kan vända sig till konungen i allting, och der således hvarje nödställd, hvarje behöfvande ännu i denna stund går upp till konungen — jag träffade i går en person som kom haltande hit upp från Elfsborgs län och ville tala med kungen — nu är det, säger jag, ett traditionellt faktum i Sverige, att konungen emottager besök och anhållanden om understöd från alla håll, och det är också traditionellt, att konungen icke kan lemna alla dessa ohulpna. Om motionären kände den massa sådana gratifikationer och pensioner, som utgå från hofförvaltningen, skulle han kanske tveka något, då han säger, att den der millionen kunde vara tillräcklig. I min egenskap af landshöfding är jag i tillfälle upplysa, hvilka pensioner ända från Carl Johans och Oscars tid utgått från hofförvaltningen och ännu utgå till understödstagare öfverallt i länet. Der finnes en blind, en lam, en döfstum, som icke kunnat få pengar på annat sätt än att gå upp till konung Carl Johan eller konung Oscar och der begära understöd, och dessa gåfvor utgå fortfarande och tynga på den nuvarande konungens civillista. Jag har hört uppgifvas, att denna pensionsstat belöper sig till två å trehundrausen Riksdaler, och jag håller denna summa icke osannolik, med den känedom jag har om de medel, som från hofförvaltningen gå genom Konungens Befallningshafvande. Det finnes vidare ej en artist, som kommer hit till hufvudstaden, för att gifva en koncert eller något dylikt, hvilken icke går upp till konungen och begär att han skall köpa 50 å 100 biljetter. Med ett ord: vid hvarje inträffande nöd skall konungens kassa stå till tjänst. Des-a traditioner förändras icke på en gång; det är icke möjligt att i ett ögonblick bryta med denna vana. Derjemte känna vi ju, att årligen enorma summor, jag tror omkring 100,000 R:dr, tagas ur konungens kassa till hjälp åt den kungliga teatern.

På detta sätt skall motionären se, att åtskilliga hundratuseotal riksdaler bortgå från apanaget, och på denna grund är det jag ville säga, att, äfven om det juridiska hindret icke förefunnes, det åtminstone för närvarande finnes billighetsskäl för att en förändring sådan som den föreslagna icke göres annat än vid en ny konungs tillträde till regeringen, emedan det då först blir tillfälle att, som man säger, rätta munnen efter matsäcken och möjligen på statskassan öfverflytta de pensioner, som företräddaren beviljat. Men, mine Herrar, detta skäl blott i förbigående!

Jag vet väl att vår nya grundlag bestämdt föreskrifver, att denna motion, såsom tillhörande ständigt Utskotts behandling, måste till Utskott remitteras. Hade grundlagen tillåtit något annat, så skulle jag önskat,

att Kammaren icke ens genom remiss medgifvit möjlighet för motionens vidare behandling; men då nu icke så kan ske, då Herr Talmannen icke kan nu göra proposition på afslag af motionen, begär jag naturligtvis icke något sådant, men jag begär att denna protest måtte få åtfölja remissen till Stats-Utskottet.

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman, mine Herrar! Den föresats vi, på Herr vice Talmannens framställning nyss fattat, skulle helt och hållet förfalla, om vi inlåte oss i vidlyftiga diskussioner öfver en motion i samma sammanträde som den blifvit väckt. Jag vill ej göra mig skyldig härtill, ej heller vill jag följa den ärade representanten från Wenersborg i hans anmärkningar, så mycket mera som han ömsom talade med den största pathos, ömsom med så låg röst, att jag tror att han knappast sjelf hört hvad han sagt. Hvad sjelfva saken vidkommer, har jag vågat framkomma med en motion af samma syftning som den jag i fjor väckte, och det torde icke kunna undvikas, att den måste gå igenom den grundlagsenliga behandling som för motioner i allmänhet är föreskrifven. Jag trodde mig icke böra besvära Kammaren genom att uppläsa motiven till densamma, enär jag ansåg detta vara likgiltigt; men motionen finnes att läsa för en hvar som vill göra det, och jag hoppas, att motiveringen då skall befinnas fullt klar och tydlig. Någon direkt nytta har jag ej trott mig kunna vinna med mitt förslag, men väl indirekt. Hufvudsakliga afsigten har varit att fästa hufvudtitelns höge innehafvares uppmärksamhet på Statsverkets ställning, förhållandet mellan dess inkomster och utgifter, och slutligen på ställningen i landet. Dessutom får jag erkänna, att jag ej känner någon grundlagsparagraf, som lägger hinder i vägen för att, om omständigheterna det kräfva, göra nedsättningar äfven på denna hufvudtitel, ty äfven om vi skulle lemna detta anslag åt konungen personligen oberördt, så finnas dock andra anslag på samma hufvudtitel, som man kanske kunde göra litet indragningar på. Mera vill jag ej för denna gång säga, då det nog blir tillfälle att vid remissen af motionen till Utskottet och då den kommer tillbaka derifrån vidare diskutera densamma.

Motionen bordlades.

§ 9.

Vidare afgåfvos motioner af:

Herr *O. B. Olsson*:

N:o 7, om ändring i 26 kap. 4 § Byggningsbalken rörande grunden för deltagandet i byggande af tingshus och häradsfängelse;

N:o 8, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i Kongl. Förordningen den 1 April 1843 om prestval;

N:o 9, om förlikningskomitéers inrättande inom de särskilda kommunerna; och

N:o 10, om ändring af 10 § 2 mom. 1 punkten i Kongl. Förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker;

Herr

Herr *Jöns Andersson*, *N:o 11*, om antagande såsom grund för klockare- och skollärare-val af den för kyrkostämman i allmänhet gällande rösträtt;

Herr *Peter Petersson*, *N:o 12*, om inrättande inom Bankodiskonten af en särskild afdelning, uteslutande afsedd för utlåning åt jordbrukare, samt med förslag till de vilkor hvarunder dylika lån må beviljas;

Herr *L. J. Hierta*:

N:o 13, om ändring i hvad Kongl. Förordningen den 13 Juni 1800 stadgar, rörande ansvar för uraktlåten lagfart;

N:o 14, om ändring i hvad Kongl. Kungörelsen den 23 November 1866 stadgar rörande köpe-, bytes- och gåfvobrefs beläggande med stämpadt papper;

Herr *Gustaf Jonsson* *N:o 15*, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande utarbetande och framläggande af fullständigt förslag till embetsverkens reorganisation i syfte att förminska Statens utgifter;

Herr *L. Kimmanson*, *N:o 16*, angående upphörande af fängelse vid vatten och bröd såsom särskild straffart;

Herr *J. W. Lundqvist*, *N:o 17*, om upphäfvande af den å artikeln sill nu utgående tull;

Herr *A. Grill*, *N:o 18*, derom att Riksdagen vid behandlande af öfriga jernvägsfrågor jemväl ville pröfva de förslag, hvilka med afseende å bergslagsbanors byggande kunna komma att af Tyske jernvägsbyggaren Doktor Strousberg framläggas;

Herr *Sven Nilsson* i Efveröd,

N:o 19, om ändring af hvad 11 § i gällande förordning rörande kommunalstyrelse på landet stadgar i fråga om rösträttsberäkning;

N:o 20, om ändring i 26 Kap. 4 § Byggningsbalken, rörande grunden för deltagandet i byggande af tingshus och häradsfängelse.

Samtliga i denna § uppräknade motioner blefvo, hvar efter annan, bordlagda.

§ 10.

Anmäldes och bordlades Justitie-ombudsmannens embetsberättelse till 1870 års Riksdag samt Tryckfrihets-komitéens berättelse.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag rörande det under § 2 här ofvan upptagna ärendet.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem.
H. Husberg.